

Ганна ГАЩАК,
голова Хирівського міського осередку “Просвіти” Старосамбірського району Львівської області

Віriamo, що увійдемо в Європейську сім’ю

Хирів — місто на Старосамбірщині, що розташоване в долині річки Стривігор на заході Львівської області. Територія Хирова була заселена ще з прадавніх часів. Про це свідчить знахідка 1871 р. римських монет 4 ст. н. е. біля залізничної станції. Місцеві мешканці вважають, що ця назва походить від ровів, які були біля поселення. В історичних джерелах Хирів згадується вперше 1374 року. Протягом кількох століть це було село. 1528 року польський король Сигізмунд I видав Андрію Тарлу привілей, яким дозволив осадити на території існуючого села містечко Хирів. Місто отримало герб Тарлів — сокиру. Для швидшого заселення і забудови мешканців звільнили від податків на 14 років. Хирів отримав магдебурзьке право. Станом на 1589 р. у містечку було 84 будинки, в яких мешкало 420 осіб.

1900 року Хирів налічував 3658 мешканців, з яких 1292 були українцями, 1090 — поляками, 1219 — євреями. Існувала невелика німецька колонія — 57 осіб. Нині у місті 4,5 тис. мешканців. На розвиток міста в XIX ст. вплинули дві події: спорудження в Хирові залізничної станції і відкриття гімназії — конвікту.

Гімназія для навчання й виховання молоді у християнському дусі розпочала свою роботу 1886 року. Вона не мала собі рівних ані в австро-угорській Галичині, ані пізніше, у Польщі. Бібліотека налічувала понад 30000 томів, зокрема багато давніх друкованих і рукописних видань. До складу науково-навчальної бази гімназії входили: географічна лабораторія, майстерні з праці по дереву, металу й склу, хімічна, фізична та біологічна лабораторії, астрономічна обсерваторія, природничий музей, художні й музичні кабінети, гімнастичний зал, 4 тенісні корти та 3 спортивних майданчики. Працював шкільний театр, діяв чоловічий хор. Заклад мав власний водопровід, електростанцію, лікарню та друкарню.

Друкованим органом закладу був часопис “З Хирова”, що виходив із 1893 р. 1912 року його перейменували на “Хирівський кварталник”, а 1922-го — на “Хирівський огляд”.

У зв’язку з початком II Світової війни 1939 року навчальний рік не розпочався. 9 вересня того ж року на Хирів упали перші бомби, 11-го до міста увійшли німці, а 27-го — радянські війська. Комплекс переобладнали на військовий об’єкт. Наукові зібрання вивезли до Дрогобича.

Товариство “Просвіта” у Хирові заснували 1894 року. Іван Прийма, один із засновників, повідомляє пана Андрія Скородинського через канцелярію “Просвіти” у Львові:

“Завтра, 12.08 відбудуться перші загальні збори і відкриття читальні, може, через Вас прислав би нам Виділ трохи книжечок”.

Засновники читальні “Просвіти” в Хирові: о. Юрій Гладилевич, о. Іван Пастернак, о. Іван Прийма, Іоан Гащак, Іван Мозола, Василь Пристай, Йосиф Салич, Георгій Мацуський і Міхал Мацуський.

Першим головою “Просвіти” обрали о. Юрія Гладилевича, о. Івана Пастернака — секретар і бібліотекар, Іван Прийма — касир, І. Сабат та М. Щетинський

— заступники відділів, І. Мозола — заступник голови “Просвіти”.

За матеріалами Львівського обласного історичного архіву: “На тих же зборах вписалося членів 107, вписалися жінки і газди, хлопці та й дівчата. Найбільше членів доставила молодіж, хоть і старших було значне число”.

Книжки читальні дарував центральний Виділ “Просвіти” Львова, а також окремі меценати.

Товариство передплачувало два часописи: “Читальню” і “Батьківщину”, а “Діло” отримували безкоштовно від тутешнього пароха о. Гладилевича.

Сходилися в читальню вечорами кожної неділі й у свята. Зачитували за часописами новини, різні книжки, а також Біблію. Із великою увагою слухали інформацію на правничу тематику. На кожних сходах відбувалися репетиції світського та церковного співу.

Просвітяни популяризували українську літературу, готували п’єси українських класиків, співали в хорі, а також під керівництвом місцевої вчительки Поліни Гладилевич дівчата вишивали, плели тощо. Свої вироби продавали у Самборі і певний відсоток від виручених грошей віддавали в касу “Просвіти”.

При “Просвіті” діяли різні гуртки: хоровий, диригентом якого був о. Іван Прийма, драматичний, молодіжно-спортивне товариство “Сокіл”, “Пласт”, “Союз Українок”.

У листі від 25.01.1895 р. І. Пастернак повідомляє канцелярію Львівської “Просвіти” про заходи в читальні Хирова: “Дай Боже, щоб читальня розвивалася якнайкраще, а той запал патріотичний, який появився, щоби не лише ніколи не остигав, але огорнув усіх наших земляків в Хирові та розширився далеко-далеко в околицю”. В іншому листі від 8.08.1895 р. І. Пастернак запрошує львів’ян на перегляд вистави “Наталка Полтавка” відзначаючи, що це вже п’ятий перегляд.

Успіхам гуртка дивувались і здригли. Збиралися у stodolі, а “добрі” сусіди доносили старості, який заборонив збиратися в цьому приміщенні. 3 осені 1924 р. аматорський гурток перемістився в парохіальну stodolu. Гуртківці їздили з виставами в Добромилі, Стар’яву, Коростенку (тепер Польща). Прибутки йшли на потреби гуртка і будівництво дому “Просвіти”, де вже 1926 року можна було продовжити свою працю.

Микола Андрійович Чайковський з дружиною Наталею

Для неписьменних проводили заняття з читання і письма. У Хирові тоді відновили церкву і при читальні стараннями о. Прийма вчилися правильно і гармонійно співати. Добрий церковний хор був одним із основних засобів проти латинізації, тому хористів навчали нотної грамоти. Відчити, дискусії, декламації, спів, які відбувалися щонеділі, й у свята вважали малими вечорницями.

1 листопада з ініціативи читальні відбулося поминальне Богослужіння за померлим головою “Просвіти” доктором о. Омеляном Огоновським, а 4 листопада — вечір його пам’яті.

При читальні існувала каса допомоги “Власна поміч”, а також “Крамниця”, прибуток з якої використовували для закупівлі реквізитів тощо.

Під час I Світової війни будинок, у якому містилася читальня, продали.

Попри матеріальну скруту “Просвіта” не припиняла своєї діяльності. 1900 року заплановано почати будівництво власного будинку і вже 1903 року узгоджується ділянка під забудову. 1920-го розпочалося будівництво приміщення “Просвіти”, 1930 року о. Іван Ольшанський допоміг його закінчити. За радянських часів його використовували як кінотеатр.

Читальні “Просвіти” стають небажаними для влади, про це довідуємося з листа І. Пастернака, з яким він звертається до Виділу “Просвіти” у Львові:

“Дня 3 лютого цього року (1895) в читальні був вечір з музикою і танцями, переплетений співом і декламаціями... Хоч як статечно і спокійно відбувалася забава, все ж таки дуже не подо-

балася нашому бурмистрові, котрий від самого початку кривим оком поглядав на читальню будь-то з самої засади, це йому ворожа інституція, будь-то з особистої ненависті проти деяких видніших членів читальні. Причину знайшов собі таку, що читальня не повідомила його про забаву, так як нічого не давала йому знати, прислав озброєного жандарма разом зі своїми поплічниками, радних громадських. Жандарм зразу не хотів входити до читальні, а коли запрошений увійшов, бо ніхто з виділу не хотів з ним говорити за дверима, вислухав спокійно пояснення і відійшов оправдовуючись, що цього не зробив би з власної волі”.

“Про безправне закриття читальні в Хирові”. З цього листа довідуємося, що польська поліція у провінції робить, що їй забажається. Щодня доходять скарги на різні надуживання функціонерів цієї інституції. Сьогодні одержали звістку про закриття читальні “Просвіти” в Хирові. Це сталося за наказом жандармерії. Причини закриття невідомі”. Був 1933 р. Той ентузіазм, який був у перші роки заснування “Просвіти”, жодними заборонами і наказами не можна було зупинити.

У листах звіти про роботу “Просвіти” впродовж кожного року, інформація про те, чим займається відділ “Просвіти”, хто його очолює.

Юрій Гладилевич, парох Хирова і перший голова “Просвіти» походив із м. Радимна, яке лежить над р. Сян, поблизу колишньої межі української етнографічної території. Навчався у Відні. Одружився з дочкою Бірчанського декана о. Томи Семечка, Теклею. Був парохом у с. Гломчі, а пізніше в Хирові. Один із його

синів Дам’ян, був засновником часопису “Діло” і товариства “Дністер” у Львові. Дочка Наталя — дружина письменника Андрія Чайковського, а їхній син Микола Чайковський — математик, професор Львівського університету. Залишивши працю на кафедрі математики Берлінського університету, став до лав борців за незалежну Україну, та за участь у визвольних змаганнях 1918 р. був репресований, отримав 25 років радянських таборів.

О. Ю. Гладилевич помер 1905-го і похований на нашому цвинтарі разом дружиною Теклею і синами Дем’яном і Адольфом. Могили доглядають члени “Просвіти”.

Ярослав Пастернак, відомий в Україні та світі археолог, син о. Івана Пастернака, народився в Хирові 1892 року. Зберігся будинок, у якому жив священник. Слід згадати і про владика Івана Хому, який народився у нашому місті в багатодітній сім’ї, навчався в Перемишлі в семінарії, але війна перервала навчання, а після війни Перемишль відійшов до Польщі. Тому семінаристи шукали, де їм продовжити навчання. За порадою викладачів І. Хома почав діставатися до Риму. Було вкрай важко, бо вже починали відновлювати кордони держав Європи. Після того, як він здобув у Римі вищу освіту і захистив низку докторських дисертацій, І. Хому висвячують на єпископа. Він стає особистим секретарем Йосипа Сліпого, а згодом ректором Українського Католицького університету в Римі.

2002 року у Львові під час зустрічі з паломниками Папа Іван Павло II проголошує блаженними мучеників за віру, зокрема сестер згромадження святого Йосифа Олімпію і Лаврентію, які до 1950 р. мешкали в Хирові, будинок зберігся. За відмову від церкви і греко-католицької віри їм обіщали життя, але вони обрали хресну дорогу.

У роки I Світової війни Хирів як вузлова станція мав винятково важливе значення. У 1914—1915 рр. тут відбувалися бої між російськими і австрійськими військами. У час існування ЗУНР Хирів був ареною боїв між українськими і польськими військами. На Хирівському цвинтарі є дві могили: українцям і полякам, які полягли в боях за Хирів. 1939 року у вересні на короткий час місто захопили німецькі війська, але згодом відійшли за Сян. На зміну їм у Хирів увійшла Червона Армія. 3 28 червня 1941 р. по 26 серпня 1944 р. Хирів перебував під німецькою окупацією. У приміщенні гімназії-конвікту був табір для військовополонених, потім військовий шпиталь, а з 1944 до 2004 р. — військова частина.

У 80-х роках XX ст. починається національне пробудження. Наше місто не залишилося осторонь тих процесів. 26 серпня 1989 р. на стадіоні відбувся великий мітинг і установчі збори місцевого осередку Народного руху, 1990-го демонтували пам’ятник Леніну.

Мешканці Хирова шанують пам’ять людей, які мріяли про незалежну Україну. 1993 року у Хирові відкрили пам’ятник Т. Шевченку і величну могилу-пам’ятник воїнам УПА. Сьогодні наше місто переживає важку економічну ситуацію. Але ми віримо, що соборна Україна увійде у Європейську сім’ю і українці заживуть щасливо, бо ми цього варті.

Хирівське спортивно-молодіжне товариство “Сокіл”

“Людей уже поволі привчають до цієї кримінальності, як і до жорстокості, знецінення людського життя”.

Петро АНТОНЕНКО

Із ножем — на вагітну жінку

Завершено ще одну гучну кримінальну справу за участю працівника міліції. Ніжинський районний суд виніс вирок щодо колишнього майора Борзнянського райвідділу міліції Чернігівщини 37-річного Сергія Ярошенка. Його визнали винним у зв'язаному нападі на 22-річну вагітну мешканку міста Борзна Оксану Циганок. Хто ж служить у наших правоохоронних органах? Старше офіцерське звання “майор” свідчить, як швидко й легко можна здобувати ці звання на службі. На момент злочину він був колишнім співробітником органів, але його можна б назвати і “тричі міліціонером”, адже не так давно завершився його третій “заїзд” на службу. Двічі Ярошенка звільняли з органів, і двічі суд повертав його на службу. Лише на початку цього року майора за його діяння звільнили з міліції. Хто раніше йому потурав, сприяв у поверненні на службу — ці питання слідство і суд не зацікавили, як і ще один резонансний злочин кількарічної давнини, який мешканці міста теж пов'язують із майором.

У день злочину майор прийшов до оселі жертви, щоб “вбивати” борг. До цього Оксана працювала у приватному магазині батьків Ярошенка. На неї, як і на деяких попередніх продавців, хазяї “нависили” нестачу і виставили їй “борг”, який виявився фіктивним. Але навіть якщо він і був, неже треба кидатися на вагітну жінку з ножем? Вирок суду — 14 років позбавлення волі, конфіскація всього особистого майна і виплата чималої грошової компенсації потерпілій.

Система «Врадіївка»

Тепер щодо Врадіївки. Слідство завершено. Висунуто офіційне звинувачення двом офіцерам міліції: лейтенантові Дмитру Поліщуку та старшому лейтенантові Євгену Дрижаку, а також таксистові Сергію Рябіненку: у зґвалтуванні і з метою замістити сліди в спробі вбивства 29-річної мешканки Врадіївки Ірини Крашкрової. Під час слідства справу перекаваліфікували на замах на умисне вбивство, статтю, що передбачає і пожиттєве ув'язнення. Крім того, міліціонерів звинувачують у низці службових злочинів: Поліщука — в підробці документів, Дрижака — у приховуванні злочину, зберіганні наркотиків.

І тут міліціонери, які вперто не визнають скоєння злочинів, розговорилися. Вирішили розповісти громадськості про те, що відбувається в міліції. Причини такої поведінки очевидні: по-перше, показати, що “всі такі”, не одні вони, по-друге, пошантажувати колег-правоохоронців, мовляв, не “відмажете” від покарання — здамо всіх.

Дрижак і Поліщук розповіли (їхні одкровення цитує “Кореспондент” й інші сайти): “Ми зобов'язані возити данину в Миколаївське УМВС щомісяця, а якщо треба, то нам дають одну ніч для збору певної суми”, а також про те, що відділ внутрішньої безпеки продавав справи, зібрані на злочинців, фігурантам цих справ. Міліціонери говорили про збір данини із злочинців: “Дільничні повинні збирати данину з продавців наркотиків і самогону кожен місяць, тому за останній час у селах у кілька разів зросла кількість тих, хто торгує коноплею і самогоном”.

Потім взялися здавати керівництво Миколаївської обласної міліції. За їхніми слова-

«Ментократія»

У публікації Любові Голоти “Врадіївка. Скільки їх в Україні?” (“СП”, ч. 27 за 2013 р.) йшлося про резонансний злочин працівників міліції райцентру Врадіївка на Миколаївщині — зґвалтування і спробу вбивства молодшої жінки. Ця скандальна історія викликала збурення в суспільстві, засвідчивши глибоку кризу в правоохоронних органах, державних структурах, які повинні дбати про безпеку громадян. Насправді ці органи, як і судову систему, давно роз’їдає іржа корупції та беззаконня.

Слідство по врадіївській кримінальній справі завершено. Але скільки такого коїться по країні?

ми, один із заступників начальника обласного УМВС “налагодив систему отримання грошей за грамоти, звання, медалі, заохочення та отримання нової посади”. Ще один заступник організував схему отримання грошей із райвідділів: починаючи з дільничних інспекторів і вище. І далі: “Слідчі та оперативники карного розшуку повинні для показника “вішати” справи на невинних людей, які не платять данину, а якщо справа не прибуткова, то на роботу чи бомжа”. При тому, що мотиви таких свідчень очевидні, питання — на скільки все це перебільшене? Обласна міліція це спростовує, прокуратура почала перевірки. Почекаємо результатів?

Відомий правник Тетяна Монтян у своєму блозі на “Українській правді” (09. 07. 2013) пише: “Ви замислювалися, який практичний сенс бузувірських тортур, які, крім Врадіївки, відбуваються майже в кожному РВВС? Просто розвага для садистів? Ні, тут є жорстке економічне підґрунтя. Це — кілька мільйонів доларів феодалської ренти, які щорічно має правляча тріада “голова РДА—прокурор—начальник РВВС” у середньостатистичному феоді (районі).

А щоб платники ренти (номінальні власники земельних паїв,

невеликий бізнес і фермери) не почали захищати свої економічні інтереси, їх потрібно залякати. Як показала практика, для потрібного ступеня заляканості досить кількох показових щорічних вбивств чи жорстоких екезекуцій. Тоді для вилучення феодалської ренти створюються найсприятливіші умови”.

Щодо Врадіївки авторка констатує: брат судді районного суду — завідувач райвідділу освіти, дружина брата — завідувач райвідділу соціального захисту, дочка судді — начальник управління юстиції районної державної адміністрації, зять судді — районний прокурор. І далі: “Можу лише додати, що до “тріади” часто-густо приєднуються голова місцевого суду, головний СБУшник тощо, а очолює всю цю мішпуху — губернатор області”.

Генерал Катеринчук: «Посади в міліції продаються. І за великі гроші»

Генерал-майор міліції Іван Катеринчук за помаранчевої влади був начальником Чернігівської обласної міліції. Досвідчений керівник із майже 30-літнім міліцейським стажем новий владі непотрібний. Нині Іван Петрович у лавах опозиції, він помічник-консультант народного депутата України генерал-лейте-

нанта Віталія Яреми, члена фракції “Батьківщина”, заступника голови парламентського комітету по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю.

Нещодавно генерал Катеринчук дав інтерв’ю газеті “Сіверщина”, виданню Чернігівської “Просвіти” (ч. 27, 2013), у якому розповів про систему продажності і корупції в державних структурах, зокрема в тих, що повинні з цим боротися, — правоохоронних органах. Цитуємо інтерв’ю: “Протягом трьох останніх років мені шість разів пропонували повернутися в систему МВС — звичайно, також за гроші. Суми коливалися від 300 до 600 тисяч доларів. Мене такі пропозиції вражають. Про яку боротьбу з корупцією можна говорити, коли відкрито торгують державними посадами? І це набрало таких потворних форм саме за цієї влади”. Вдумаймося у ці фантастичні для пересічного мешканця суми.

Подібне і в інших державних структурах. Генерал розповідає: “Наприкінці 2010 року мені запропонували очолити державне підприємство. У Києві на співбесіді виявилось, що за призначення на посаду я повинен заплатити 50 тисяч доларів, а після призначення щомісячно ще таку суму”. І це не комерційна структура, а державне підприємство.

Ні дня — без скандалу

Повідомлення ЗМІ, стрічки новин інтернет-сайтів рясніють повідомленнями про злочини тих, хто мав би боротися з ними. Ось заголовки новин останніх днів:

У Миколаївській області сталося ДТП за участю п’яного начальника районної Державтоінспекції. За 12 тисяч міліціонер пообіцяв зняти людину з розшуку.

На Миколаївщині перевіряють “ганебну поведінку” міліціонерів у соцмережах.

Про це повідомляють прес-служби правоохоронних органів. Можливо, без особливого ентузіазму, але шила в мішку не сховаєш. Втім, не маймо ілюзій: скільки їх ще сховано — невідомо!

Як бути? Юрій Луценко, котрий двічі очолював міліцейське міністерство, пропонує тотальну люстрацію: одночасне звільнення всього особового складу МВС і новий набір в органи, з можливим поверненням сюди чесних, кваліфікованих працівників. Радикально. Адже в системі працює чимало достойних людей. Тоді як бути з цією системою?

Після злочину у Врадіївці незалежна профспілка співробітників МВС рішуче засудила колег. У їхньому зверненні говорилося про серйозні проблеми в соціальному захисті працівників міліції. Цілком справедливо. Але не кращі справи з соціальним захистом і дотриманням законних пільг чорнобильців, багатьох інших категорій населення. Складається враження, що, тримаючи масу працівників міліції, особливо низової ланки, в чорному тілі, влада прагне зробити з них щит між собою і громадянами, обуреними цією владою. Яскравий приклад — коли міліція з Майдану незалежності, за проштампованим рішенням суду, розігнала абсолютного мирний пікет учасників Врадіївської ходи, обурених земляків жертви злочину. Натомість звинувачений у хабарництві ректор-податківцеві Мельник втікає з-під домашнього арешту під носом у міліції і чи не за її сприяння — з цим зараз розбирається прокуратура. Нинішній міністр внутрішніх справ Захарченко є уособленням отого щита. Говорять, що його кумир — покійний міністр генерал Кравченко. Тільки варто міністру все-таки пам’ятати про долю свого кумира, якого система сповна використала і сама ж знищила.

Повзуча «ментизація»

Суспільна мораль все більше “ментизується”. Дивлюся українське телебачення, хоча воно давно не українське. “Ментівські” телесеріали заповнили екран. “Інтер”, ICTV, “Україна”, Новий, ТЕТ, СТБ — скрізь нескінченні “Менти”, “Вулиці розбитих ліхтарів”, “Прокурорська перевірка” “Морські дияволи”, “Слід” і т. ін. Деякі серіали транслюють роками, сюжети завершуються начебто “хеппі-ендом”, справедливість торжествує, злочинці покарані, доблесні “менти” — на коні. От тільки чому ж суспільство настільки криміналізоване? І людей уже поволі привчають до цієї кримінальності, як і до жорстокості, знецінення людського життя.

Враження, що занурюємося в суспільство не лише олігархократії, а й “ментократії”. Не в сенсі, що цілковито панує міліція, а в сенсі “ментівської” психології — права сили, а не сили права. Може, тоді вже в нашій “правовій, демократичній” державі внести поправку в цитовану статтю 1 Конституції — нехай буде “неправова, ментократична”? А другою державною мовою зробити суміш суржика і тюремної “фені”?

Продовження.
Початок у ч. 32 за 2013 р.

Світлана ЧОРНА, журналіст, м. Київ: “Наша поїздка на Соловецькі острови називається прощаю, адже для українців відвідини цих країв не менш важливі, ніж Святої землі для християн. Саме тут починаєш усвідомлювати свою відповідальність перед історією і перед народом, відчуваєш ті втрати, яких зазнав український народ за більшовицько-комуністичного режиму. Очевидною стає відповідь на запитання чи потрібні пам'ятники Леніну й інші символи тоталітарного режиму в сучасній Україні — та репресивна машина, яку сконструював “вождь світового пролетаріату” знищила мільйони людей, зокрема й українців, які полягли і тут, на Соловках.

Мене найбільше вразили масштаби і цинізм репресій: людей знищували незалежно від віку, статі, освіти, класової чи національної приналежності. За останніми даними на Соловецьких островах замучили 20 тисяч в'язнів. Якщо в кожній могилі, виритій на Секірній горі, по 20—40 осіб, то це 500—700 могил тільки на Великому Соловецькому острові. Під час екскурсії в музеї нам розповіли, що ув'язнених жінок не тільки посилали на надзвичайно важкі роботи, а й гвалтували конвоїри, охоронці, комісари... Потім, коли у цих жінок народжувалися діти, їх забирали і відправляли в інтернати НКВС. Коли вихованці інтернатів виростили, їх відправляли охороняти ті ж табори. Це цинізм найвищої міри.

Наша делегація приїхала з державними прапорами, своїми піснями, вишиванками, короваями і показала всім учасникам жалобних заходів, що ми — нація з величною історією, глибокими традиціями і, сподіваюся, великим майбутнім”.

Валерій ОБУХІВСЬКИЙ, історик, с. Бишів, Київська обл.: “Мене, як історика, вражало абсолютно все, що я бачив. І середньовічні споруди, і те, що залишилося внаслідок подій першої половини ХХ століття. Ще недавно говорити про ті події забороняли, історію намагалися приховати, спотворити.

Вражало, якою ціною Україна здобувала свободу. Мені імпонує, що серед українців були такі велетні духу, як Петро Калнишевський. Він зміг у нелюдських умовах Соловецької в'язниці пережити своїх катів. А потім були велетні, які в умовах репресивної машини радянської імперії не скорилися поневолювачам,

«Соловецька проща» — 2013:

Щоб ушанувати пам'ять жертв Репресій 1920—1930-х років прочани, організовані Київським товариством політв'язнів і репресованих, подолали понад 2200 км суходолом і 50 — морем. Ми побачили ті місця, де навіки спочили кращі сини і дочки України, познайомилися з подвижниками, які допомагають віднайти архівні записи й зібрати правдиві свідчення про ті жахливі лихоліття. Тепер наша місія — розповідати співвітчизникам про побачене й почуте, щоб трагедії початку минулого століття ніколи не повторились. Така мета діяльності “Соловецького братства” — товариства, яке неформально об'єднує учасників прощ на північ Росії, що відбуваються вже протягом 15 років.

“Слово Просвіти” мало унікальну нагоду першим запитати в учасників цьогорічної “Соловецької прощі” з України і Карелії про їхні враження під час подорожі та про значення, яке має проща для України і для людей, які беруть у ній участь. Почули цікаві думки, які й пропонуємо читачам разом із фотографіями, що ілюструють місця, які ми відвідали.

залишившись навіки у північних лісах... Їхній дух сьогодні живе в нас, у молодому поколінні.

Я розповідатиму про побачене і почуте на уроках історії, адже в шкільних підручниках цього немає, а саме на таких прикладах героїв-борців найкраще виховувати національну свідомість”.

Олена БРИК, заступник голови ГО “Регіональна національно-культурна автономія поляків “Карельська Полонія”: “Ці події хочеться стерти з пам'яті, але якщо ми їх забудемо, то ніхто не застрахований від того, що вони можуть повторитися. Тому раз на рік ми беремо на себе важку місію згадати всіх, хто, на жаль, залишився там назавжди. І не тільки на Соловках, а й в інших місцях Росії: в Сибіру, в Ленінградській області, у Карелії...

Необхідно вшанувати пам'ять тих людей, життя яких обірвалося

раптово, в найкращу пору, через жорстокість тоталітарної машини.

Сподіваюся, що це була остання трагедія в історії нашої держави, і вона ніколи не повториться. Люди не повинні вбивати одне одного, адже цінність людського життя вища за будь-яку політику”.

Юрій ТКАЧ, водій: “Соловецька проща стосується мого роду. Мого прадіда Йосипа Григоровича Ткача (1882 р. н.) 1931 року розкуркулили, вислали, як зазначалося в особовій справі, “на північ”. Повернувшись із заслання 1936 року. 1937-го проти нього сфабрикували нову справу. 19 липня 1937 р. його арештували, а 15 серпня — розстріляли. Його син, а мій дід, — Володимир Йосипович Ткач загинув на фронті 22 березня 1945 року... Тож для мене це справді проща, вона — стимул життя. Проте, що тут відбувалося, необхідно розповідати молоді, щоб наступні покоління пам'ятали про ті події”.

Пам'ятник Петру Калнишевському на території Соловецького монастиря

Володимир КОЛОМИЄЦЬ, член Білоцерківського товариства політв'язнів і репресованих: “Пам'ять — найважливіше явище національного життя. Тому пам'ятати про втрати, які поніс наш народ протягом попереднього століття, дуже важливо. Соловки — це місце величезних втрат, адже тут найбільше постраждали прості люди. Саме тому акти пам'яті не треба політизувати”.

Іван КОЗЕЛЬСЬКИЙ, редактор районної газети “Колос”, смт Стара Синява, Хмельницької обл.: “Пам'ять про трагічні події має бути святою. Необхідно шукати в архівах і поминати в родинних жертв репресій, формувати національну пам'ять, яка об'єднує товариство для таких паломницьких, жалобних поїздок, як “Соловецька проща”.

Дмитро МАЗУР, колишній політв'язень: “Найбільше мене вразили запалі ями розстріляних. І те, що не дозволяють їх досліджувати, свідчить, що Росія нічого не навчилася. Їй байдуже, тому і перспектив у Росії немає. Ще 1969 року я написав, що Радянський Союз не має перспективи, через це мене ув'язнили. Я робив це свідомо, аби пришивидити неминучий розпад радянської імперії. Під час цієї поїздки я переконуюся, що російський народ не бачить майбутнього. Це вразило не менше, ніж розстрільні ями на Соловках і в Сандармосі”.

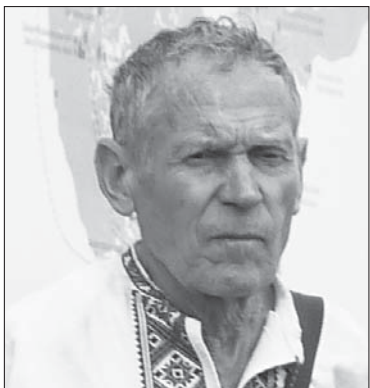

Українська делегація на мітингу біля Соловецького каменя

враження учасників

Михайло МИХАЛКО, колишній політв'язень: “З 1984 по 1987 рік я був у таборах і звільнений по амністії. Строк відбував за боротьбу проти русифікації України шляхом розповсюдження листівок і усних агітацій.

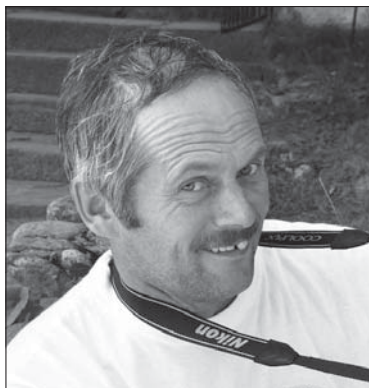
Захоплююся останнім коштовним отаманом Січі Запорозької Петром Калнишевським. Його життєвий шлях вражає навіть ворогів України. Якщо проаналізувати — він православний, чесно допомагав Росії військовою силою у Турецькій війні, згідно з союзним договором, заслужив військові звання, нагороди. Але російська імперська влада ув'язнила його, аби ізолювати від суспільства. Це ім'я довго засекречували, адже він не просто був у засланні, його вкинули до ями, він жив у своїх нечистотах. Про це розповіли українському історичному Дмитру Яворницькому старі ченці Соловецького монастиря. Ставлення до Калнишевського — хамство найвищої міри. Де ж була ваша християнська любов? Прикро, що і нині у Російській владі таке ж наскудне ставлення до людей, у чому пересвідчився навіть під час цієї поїздки”.

Тетяна ЧАРКОВСЬКА, вчителька української мови та літератури, учасниця хору “Гомін”: “Якщо буде більше таких поїздок, то люди пам'ятимуть ці страшні події нашої недавньої історії і в молодих не виникатиме бажання робити щось подібне”.

Костянтин СТРИХАР, студент: “Поїздка на Соловки має колосальне виховне значення. Тому необхідно до таких поїздок залучати не тільки людей, які пережили подібне, а й молодь, яка цікавиться темою репресій”.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК, помічник народного депутата України, журналіст: “З кожною поїздкою все більше людей долучається до відновлення історичної пам'яті, зокрема, щодо репресованих у різні часи. Адже біля великого соловецького каменя з року в рік з'являється все більше нових монументів. Триває заміщення тоталітарних символів пам'ятниками, що присвячені простим людям, які загинули від радянської влади. Така традиція триває”.

Віктор СЕМЕНЮК, член правління ГО “Вікімедіа Україна”: “Соловки необхідно відвідати кожному українцеві, щоб вшанувати пам'ять загиблих від рук “червоних терористів”. На жаль, багато хто все ще перебуває в полоні міфів щодо цих місць. Тому, повернувшись до Києва, створюватиму і доповнюватиму статті в українській Вікіпедії про Сандармох, Соловецькі острови, інші місця, де ми побували, та людей-подвижників, з якими познайомилися”.

Богдан ТЕЛЕНЬКО, редактор Хмельницької міської газети “Проскурів”: “Кожен народ має і місця слави, і місця трагедій, до яких варто регулярно їздити. Адже саме тут всі відповіді на проблемні питання історії,

відбувається ідентифікація особистості.

Сандармох, Соловецькі острови, сотні інших таборів ГУЛАГу — страшні, але повчальні уроки для української нації. Сьогодні ми виконали надзвичайно потужну місію, яку повинна щороку свято виконувати держава. Для мене це була ще й особиста проща, поклоніння пам'яті рідних, які загинули в Північних таборах...

Дуже шкодую, що ініціатором “Соловецької прощі” вже вкотре виступає не Українська держава, а громадськість. Вдячний Київському товариству політв'язнів і репресованих і особисто Григорію Петровичу Куценку за подвижництво в організації прощі, а також товариству українців Карелії “Калина”, яке вболіває за нашу національну пам'ять не словом, а ділом”.

Світлана РУКАВИШНИКОВА, голова Карельської республіканської громадської організації “Товариство української культури “Калина”: “Наше товариство створене 7 березня 1993 року. З 2001 року товариством “Калина” керує Лариса Григорівна Скрипникова, яка доклала чимало зусиль для того, аби увіковічнити пам'ять невинно убитих синів України. Розповіді про трагічні сторінки історії, українців, які залишилися в карельській землі, і допоміг знайти поховання

Юрій Олексійович Дмитрієв, який організував і очолює Карельське відділення Фонду “Меморіал”. 2004 року товариство “Калина” завдяки пожертвам членів товариства і зусиллям його голови Лариси Скрипникової спорудило пам'ятник “Убитим синам України” в урочищі Сандармох Медвежегорського району як символ-нагадування усім про ті страшні часи. 2005-го його урочисто відкрили.

Щороку в серпні до нас приїждить делегація з України, яка бере участь у жалобних заходах. Ми з нетерпінням чекаємо земляків. Після традиційної зустрічі-знайомства разом беремо участь у траурному мітингу в урочищі Сандармох, а потім охочі їдуть на Соловецькі острови.

Я на Соловки потрапила вперше, хоча раніше чимало членів нашого товариства побували там. Для мене це знакова поїздка, адже давно хотіла побачити ці місця, де стратили чимало наших земляків, поклонитися тим людям, завдяки яким стала українська державність.

Побувавши на Секірній горі, на острові Анзерському, побачивши, в яких умовах утримували наших земляків, я відчула душевний біль, який не передати словами. Інформацію про репресії ми повинні донести до кожної молодої людини — і в Україні, і в Карелії, щоб пам'ять про ті події не дозволила їх повторити в майбутньому”.

Антон УСКОВ, режисер, м. Київ: “Мене найбільше вразив конфлікт тих страшних подій, які відбувалися на Соловецьких островах, і неймовірно красивої природи. Здавалося б, що в таких природних умовах нічого антигуманного не могло відбуватися...”

А ще вразив особливий світ людей, які живуть на відшибі держави, де навіть мобільний зв'язок з'являється лише в певні години. Вони знають про все, що відбувалося на островах, але намагаються знаходити світлі сторінки історії.

В ідею “Соловецької прощі” вккладено дуже багато. Кожен, хто до-

лучається до цієї поїздки, змінюється сам, змінює свої погляди на світ і утверджує національну свідомість”.

Оксана ЮРКОВА, провідний науковий співробітник Інституту історії України НАНУ: “Найбільше вразили контрасти, поєднання того, що поєднати неможливо. Краса і жах. Святість і тортури.

Вразили неймовірні за красою мальовничі пейзажі у Левашово, Сандармосі та на Соловках — і разом із тим розстрільні ями, поховальні ями, хрести та інші пам'ятні знаки на місці могил. Причому ніхто не знає, хто там похований.

Вразив лаконічний, проте надзвичайно промовистий пам'ятник жертвам репресій “Молюх тоталітаризму” біля Левашовської пустоші — символ того, як тоталітарна машина “вирівнює” всіх за ГОСТом.

Кількість жертв сталінських репресій. Цифри унаочнюються, коли бачиш ці розстрільні ями — а лише у Сандармосі їх знайшли понад 230 (!) — тобто більше 230 братських могил, де лежать близько 10 тисяч людей. Але ж лише в Карелії таких місць, як Сандармох, близько 20!

Дерев'яні будинки на Соловках, що в 1920—1930-х рр. слугували бараками для ув'язнених, а зараз є “житловим фондом” для соловчан. Ці здебільшого непофарбовані, сірі будинки, “покрашені” металопластиковими вікнами та супутниковими тарілками. У деяких із них — магазини, в деяких — кафе та hosteli.

Тиша на острові Анзер. У день, коли ми йшли островом, у лісі не співали птахи, а на численних озерах не кумкали жаби. Між тим на морі — багато морських птахів, які голосно кричать.

Дивовижне поєднання світського та церковного. Директором Соловецького державного історико-архітектурного та природного музею-заповідника є намісник Спасо-Преображенського Соловецького монастиря. На 3 автобуси прочан припадає 1 автобус із “цивільними” туристами й тими, хто їде на Соловки віддати шану загиблим співвітчизникам.

А загалом не здивувало, а щиро втішило, що на Соловках, в Карелії — у Петрозаводську та Медвежегорську, взагалі на Півночі Росії ми зустріли багато небайдужих людей, яким болить тема репресій, і які роблять дуже багато, щоб зберегти пам'ять про загиблих у роки терору.

У “Соловецькій прощі” випадкових людей не було. Це і не дивно, бо звачитись на таку важку подорож могли тільки люди, для яких Соловки — не місце відпочинку, а уособлення жахливих сталінських репресій. І про ці місця треба знати нашим співгромадянам — через пресу, Інтернет, розповіді тих, хто там побував. Їхати на Соловки треба. Чим більше людей там побуває, тим краще люди розумітимуть, що означає для них незалежна Україна й навіщо вона потрібна”.

Далі буде.

Записав Євген БУКЕТ
Світлини автора

Фрагмент експозиції “Соловецькі табори і тюрма 1920-1939 рр.”

Книга становлення душі

Петро СОРОКА,
м. Тернопіль

У цьому виданні вміщено листування (1950—1956 рр.) двох юних поетів — М. Сіренка і Б. Мозолецького, а М. Шудря власноруч друкував цей епістолярій, відредагував і написав ґрунтовну передмову. Власне, якби не його самовіддана жертвна праця, цієї книжки могло б і не бути. А взявся він за неї уже недужою людиною, після важкого інсульту... Погодьмося, що на такий подвиг заради друзів мало хто спроможний, адже кожному професійному письменникові на схилі віку хочеться передусім упорядкувати власний архів, підготувати до друку те, що може без нього канути у забуття. Тут годиться також назвати четвертого письменника, причетного до з'яви цієї книжки — Віктора Полянецького, який узяв на себе всі видавничі й фінансові клопоти. Її наклад, як на нинішні часи, не такий уже й мізерний — тисяча примірників, і хочеться вірити, що книжка потрапить до тих, кому стане в нагоді. Насамперед це мають бути письменники-початківці, які відчують, що література — їхнє покликання і доля.

Зазнайомилися Б. Мозолецький і М. Сіренко тоді, коли перший навчався у сьомому класі, а другий — у восьмому. Завдяки щасливому випадку вони знайшли один одного, відчули суголосність душ і протягом шести літ регулярно обмінювалися думками та новими творами. Поліщук Михайло Сіренко мешкав у с. Дружня за 65 км від Києва, а Борис Мозолецький у с. Миколаївка на півдні України, неподалік Одеси: їх розділяло понад 600 км.

Їхнє півднячє приятелювання згодом переросло у ширшу чоловічу дружбу, яку обидва зберегли на все життя. Доля усміхнулася обом: Борис Мозолецький став чудовим поетом і всесвітньо відомим археологом і науковцем, Михайло Сіренко здобув статус професійного письменника, видав чимало поетичних і прозових книжок, як актор знявся в кількох фільмах, а ще утвердив себе як кінорежисер, викладач вишу. Але шлях до цього був важкий і тернистий, про що, власне, йдеться у тих листах.

Борис зі старшою сестрою ріс без батька, який загинув на війні, а мати працювала санітаркою сільської лікарні, і сім'я ледве зводила кінці з кінцями. Не легше доводилося й Михайлові — одинакові з хліборобської родини. Обидва знали, що таке безпросвітна мозольна праця у колгоспі, як жити надголодь, на мізерні статки і без особливої надії на майбутнє. Тільки відчуття власної неординарності, віра у свій талант давала їм шанс на краще життя. Тому шкільну науку втосували в себе всіма фібрами душі й розуму, а до книжки тягнулися, як до світла.

Обидва писали, як дихали. І це було їхнім щастям, дарувало крила для злету.

“М. Сіренко закінчив Київський театральний інститут ім. Карпенка-Карого, — пише Микола Шудря, — працював на студії художніх фільмів ім. О. Довженка, читав лекції у рідному виші, був режисером, документалістом, висвітлював досягнення кінематографа в “Новинах кіноекрана”, заступав головного редактора молодіжного часопису “Дніпро”.

На плечі Б. Мозолецького випали тяжкі випробування. Він будував, сторожував, кочегарив. Але не зламався. Знайшов своє покликання на археологічних розкопках у Скіфських степах на своїй малій батьківщині. Але —

Книжка “Задовго до пекторалі” — унікальна, і хоча з часу її виходу минає другий рік, критики не звертають на неї уваги. Шкода. Адже тут, під однією обкладинкою, перехрестилися-переплелися долі трьох неординарних людей — Михайла Сіренка, Бориса Мозолецького і Миколи Шудрі. Два останні вже на Божій дорозі. Життєвий шлях Б. Мозолецького обірвався ще 1993 року: доля відміряла йому 57 років. Миколі Шудрі судилася дорога завдовжки у 82 роки, і книга “Задовго до пекторалі” стала його лебединою піснею.

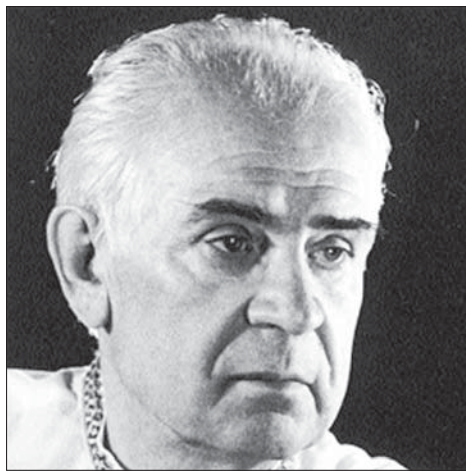
попередньо — закінчив заочно історичний факультет Київського університету ім. Т. Шевченка, і звичайний копач-бонаventura літньої експедиції Інституту археології Академії наук України стає дослідником Гайманової Могили, потім очолює розкопки свого щасливого, бодай і пограбованого в давні часи скіфського об'єкту — Товстої Могили...”

Але це буде пізніше. Ще треба було закінчити сільську школу, перечитати-перелопатити тисячі книжок, пройти через неминучі невдачі, зневіру, навіть розпач.

Письменник без відповідної школи — не письменник. Тільки знання він має здобувати самотужки, шляхом самоосвіти. Талант — це задатки, які треба розвивати.

Б. Мозолецький і М. Сіренко розуміли, що успішними письменниками так легко не стають, і їхні листи — свідчення системної, цілеспрямованої, постійної самоосвіти. Вони знали, що їх чекає не легка слава і запаморочливий успіх, а важкий тернистий шлях, бо творчість — це ненастанна робота мозку й душі. А ще вони хотіли в усьому розібратися самі, бо відчували жажливий розрив між тим, як живуть люди і як пишуть про це в газетах і говорять по радіо.

Їхні перші кроки в літературі — це оспівування “подвигу” партії та Сталіна, заримовування ура-патріотичних штампів, наслідування визнаних авторитетів — Тичини й Сосюри. Але по-іншому й бути не могло, адже доступу до інших джерел інформації, крім сільської

Микола Шудря

книгозбірні й щоденних газет, не було, а про якийсь прорив за межі “залізної завіси”, щоб побачити життя людей в інших країнах, не могло бути й мови. Релігія і церква трактувалися як опіум народу, тому й не було духовної лектури.

“Сьогодні паска. Це свято віджило. Про це нагадує лише те, що хтось проїде в селі в ошатному вбранні...” — констатує М. Сіренко.

Та попри те, допитливі й сміливо мислячі хлопці починають прозрівати. Спершу сумнів закрадається в серце Бориса, якому таланить менше і який гостріше стикається зі щоденним брудом, а відтак прозирає і Михайло.

Ось як це відбито в листі Б. Мозолецького.

“Я написав тобі і про зневіру в недалекий комунізм і про той бруд, що бачу навколо себе і т.д. і т.п. — достеменно те, що ти виклав зараз. Пам'ятаю, ти з ве-

ликим запалом сперечався зі мною. А тепер ти доводиш навпаки. Чи не краще буде розібрати це на прикладі мого особистого життя? Давай спробуємо!.. Мене вразив безлад, несправедливість, підлота, нахабство — і я сказав собі: “З такою дій-

Михайло Сіренко

сністю не можна миритися”. Ти ж написав, що батогом обух не перебієш. Але ж не зникне лихо й само собою. Треба народові, простим трудівникам пояснити, розтовкмачити, що вони справжні господарі своєї долі, а не голови колгоспів і бригадири, не все начальство... Людей потрібно переконувати не в книжках і не на урокистих зборах, а в розмовах на життєвих прикладах, доводячи, що народ може зробити все, коли захоче... Це — наше головне завдання... Поезія має стати дієвою зброєю мас... А що вже казати про наші вірші? Кому вони потрібні?.. Безвихідь!..”

Але книжка цікава не тільки як історія духовного становлення майбутніх літераторів, а як шлях їхнього професійного росту. Ази майстерності вони здобувають важко, по мачинці, аналізуючи твори один одного. Відповідних підручників немає, добрих учителів теж, знання з теорії літератури можна отримати тільки з художніх книг і спогадів відомих письменників. Як наслідок, їх чекає довга і важка дорога шляхом спроб і помилок. На цій дорозі безліч зигзагів і вибоїн. Ситуацію ускладнює і те, що поблизу не діє жодна літературна студія, яку можна було б відвідувати, в країні наростає масова русифікація. Як наслідок, Борис починає віршувати російською мовою, підпадає під магічний вплив Маяковського і Єсеніна й тільки неймовірними зусиллями і через багато років виринається з цього, ніби зачарованого, кола.

Михайло незрадливо стоїть на сторожі рідного слова, залишається відданим йому до кінця, але зрусифікований Київ, у якому він опиняється, мало сприяє поглибленому вивченню рідної мови. І теж тільки з перебігом літ він починає професійно цікавитися фольклором, виловлює з його золотих глибин рідкісні слова й мудрість, знаходить там невичерпні джерела для плідної творчості й основу для оригінального світобачення і світосприйняття.

Правду кажучи, цей епістолярій — свідчення щасливих долі, які збулися, це документальні розповіді щасливчиків, обранців фортуни. Тисячі й тисячі їхніх ровесників, вихідців із безперспективних сіл і провінційних містечок, були приречені гинути у колгоспному рабстві чи на

заводі-молоху, де залишалося одне — спиватися і скочуватися в болото міщанства.

В українській літературі книга “Задовго до пекторалі” не має аналогів. У світовій, здається, теж. Принаймні мені не потрапляли до рук листи відомих письменників, написані у такому юному віці, можна пригадати хіба школярський щоденник Івліна Во — дуже фрагментарний і трохи підтретуваний з віддалі часу.

Те, що Сіренко і Мозолецький знайшли один одного, було, звичайно, великим подарунком долі, знаком Господньої десниці, може, не меншим у їхньому особистому житті, ніж знайдена згодом золота пектораль.

Для творчої людини приятель-сповідник, якому можна довірити найпотаємніші думки, — велике щастя. Це допомагало обом вистояти за усіх життєвих обставин, не надломитися, не зневіритися. Шляхом спроб і помилок, пошуків і знахідок, болючих розчарувань і падінь вони піднялися на вершину мистецтва, стали професійними письменниками.

Очевидно, книга “Задовго до пекторалі” не привертала б до себе такої по-

Борис Мозолецький

силою уваги, якби Б. Мозолецький на знайшов скіфського скарбу. Не випадково вона отримала таку назву — “Задовго до пекторалі”. Тут один із ключів її глибшого розуміння і прочитання.

Б. Мозолецький знайшов свою пектораль у матеріальному вияві, витягнув її з-під завалів ґрунту. Пекторалю М. Сіренка стали написані книжки, акторське мистецтво і читацька прихильність. Звичайно, пектораль Б. Мозолецького яскравіша, сяйливіша, вона зблиснула на весь світ. Але відблиск тої слави упав і на його друга, осяяв його чистим і ясним ореолом.

Як поети, Борис Мозолецький і Михайло Сіренко не отримали високих регалій і державних нагород, не потрапили в жодні популярні обойми, і їхніх віршів не знайти у хрестоматійних антологіях. Але одна річ — офіційне визнання за радянських часів, а інша — статус справжнього поета. Перед Богом, а отже, перед вічністю, вони обидва стоять високо, тому що зуміли поєднати життя і творчість в одну нерозривну сув'язь.

Ірина ГОЛОВАЙ

Звідки ж народився письменницький дар Галини Марчук? Високопрофесійний математик, випускниця МДУ імені М. В. Ломоносова 1970 року, успішний науковий співробітник Інституту кібернетики імені В. М. Глушкова, закоханий у свою справу і дітей учитель математики одного із Київських ліцеїв раптом відчула бажання писати. Звідки ж така жага? Звідки той потяг пробудити щирим і добрим словом сучасників?

Книга “Три долі” Галини Марчук, до якої увійшли повісті “Три любові”, “Запах холодної м’яти”, “Провина” та оповідання “Коли ангел торжествував”, “Я ще повернуся”, “Один день з життя вчительки Ганни Федорівни”, про реальних людей, про красу і глибоку мудрість простих українців, про людські долі, часом трагічні, але водночас красиві й дивовижні. Ці твори для того кола читачів, які стомилися від сенсацій, штучних детективних сюжетів, мильних любовно-еротичних і брутально-саркастичних творів сучасної літератури.

Можливо, відгуки найперших читачів книги “Три долі” привернуть увагу й інтерес інших до прочитання творів Галини Марчук.

Оніла Грищенко, учитель української літератури: “Якщо коротко сформулювати проблематику творів Галини Марчук, то це, на мою думку, екологія людської душі, екологія рідної природи та екологія держави.

Звернімося до розкриття першої проблеми — “екології людської душі”. Перед нами — ціла галерея героїв і героїнь прочитаних шойно творів.

Ось Павлина (“Три любові”). Жінка заслуговує на нашу повагу вже тому, що прагне жити не самотньою, а любити, дарувати життя іншим (адже має хорошого сина), шанувати батьків, родину, твердо пам’ятати свої корені і пишатися ними. Екологія її душі бере початок з українського роду, його традицій. Бабуся, дідусь, рідні батьки — розвивали душу Павлини й плекали з неї жінку-українку. Основне моральне правило бабусі: “Жити маєш так, щоб новими гріхами не обвішатися” — Павлина намагалася на життєвих дорогах слідувати йому. Людська гідність, відповідальність, вірність, бажання вчитися — це не весь перелік чеснот, які можна знайти в душах героїнь письменниці Галини Марчук — Павлини, Надії, Ганни Федорівни, Наталки та інших.

Та найбільше, що їх єднає, це любов і вірність. Бажання знайти гармонію в житті. Письменниця у своїх творах стверджує думку: “...щастя — то не вловима мить, яку не зупинити і не покликати знову, коли воно відступилося від тебе. То тільки наївна людина гадає, що вона “кузнец свого счастья”, а насправді людська доля пишеться на небесах, і розфарбовує її Господь різними фарбами: і світлими, і темними. Але кожному він

«Три долі» Галини Марчук

На початку 2013 року у видавництві “Український пріоритет” побачила світ друга книжка Галини Марчук — збірка повістей та оповідань із символічною назвою “Три любові”. Якщо перший її роман “Бородною любові”, виданий 2010 року, засвідчив, що на сучасному небосхилі українського письменства спалахнула життєдайна і яскрава творча особистість, то друга книжка переконує, що, спалахнувши, вона продовжує творчо горіти й радувати читача.

дає не одну, а кілька доріг, щоб бути щасливими...”

Ось герої Г. Марчук і шукають свої дороги, своє щастя. І виходять перемогами, бо мають “чисту екологію душі”. З нею тісно переплітається проблема екології рідної природи. Герої повістей та оповідань вважають її невід’ємною частиною свого світу. Яскравим прикладом людини, що турбується про рідну природу, є дід Пилип (“Три любові”). “Веселі та п’яні рибалки розходилися аж після обіду, а дідусь Пилип спускався на берег шукати пусті пляшки”. На докори дружини не здався, бо, на його думку: “Перед річкою страшно! ...хіба забула, що вона нас в тридцять третьому від смерті спасла”.

Недарма і вихованка дідуся Павлина так любить і береже природу. Уроки дідуся стали для неї наказом на все життя. “Земля — вона жива, душу має. Поки терпить, але терпіння не вічне...” Це і довело саме життя — герої повісті “Провина” переживають трагедію Чорнобиля.

Про те, де беруться “пришелепкуваті Паньки”, молоді хлопці, які займалися обшуками і відбиранням останнього їстівного в сім’ях хліборобів (повість “Запах холодної м’яти”), Мустафа (повість “Три любові”), ті, що втрачають совість (оповідання “Я ще повернуся”)? Екологія душі цих людей забруднена. Чим? Чому? Напевно, не слід у цьому випадку шукати певних соціально-політичних причин, швидше йдеться про недосконалість людської природи, про одвічні людські вади: жадібність, заздрість, егоїзм, нетерпимість до інших. Ось ці вади і псують екологію душі і не якоїсь абстрактної, а нашої, української.

Чому, маючи рідну мову, визнану державною, часто-густо герої твору переходять на російську? Це вчорашні мешканці сіл і міст, які навчаються у вишах, служать в армії, персонажі на перший погляд позитивні, але екологія їхньої душі поволі руйнується, бо зникає національна ідентичність.

Авторка поступово переходить до “екології держави”. Насадження русифікації у вишах, в армії, в установах гублять “екологію душі”, і, як наслідок, відчуження рідного коріння, роду, народу, Вітчизни. На-

томість народжується страшне явище — національний нігілізм, почуття меншовартості. Чи не тому наш герой ні-ні та й переходить на чужу мову. Чи не звідси виток байдужості до рідної природи, до долі людей і своїх, і чужих. На таких важливих проблемах зупиняється письменниця і хоче розкрити причини страшних трагедій у житті нашого народу: голодомор, Афганістан, Чорнобиль. Люди, не губіть совість! — закликає вона. Совість — це заповідь чистої “екології душі” і “чистої екології держави”.

Ольга Петренко, вдячна читачка: “Галина Марчук виростила у своєму серці другу книгу. Хто вперше про неї почує, то подумає: “Час таких епітетів минув”. А хто є її читачем, той повірить, що такі книжки пишуться серцем. Сюжети реальні, зболені, подібні до народних пісень. Сама Ніна Матвієнко назвала цю книгу-сповідь нагадуванням про совість земних людей. І про вогник для ангельських душ, який запалює шляхетна душа автора. Оцінка найпрестижніша. І звідки ця загадкова письменниця?

Знаючи Галину понад три десятки років, віриш, що в житті нічого не буває випадкового. Для неї не існує напівправд, а її село на Житомирщині — не фантазія, то її реальність, хоч місце мешкання — столиця. Таке надтонке відчуття рідного краю, мабуть, дається людині від вдячності до своєї землі, а ще з досвідом втрат і болю. Сама небагато відстала від її віку, сама маю рідне село на відстані ночі в поїзді, тому мені рідна ця світла сповідь, продиктована любов’ю. Як явище в літературі хай Галинину творчість розглянуть профі, а мене не відпускає її ниточка розповіді про найсуттєвіше для всіх.

“Три любові” — літопис жіночої надії на щастя. “Гай-гай...” — сказали б наші бабусі, — “хімерні ті надії...” Так несподівано і швидко перегортає доля сторінки історій своїх улюблениць, як це заведе нею. Лиш кожна з них, пройшовши крізь авторське серце, ще не усвідомлює, що є улюбленицею долі, яка її береже. Лиш треба потерпіти, набуті ран, набити мозолів від ударів по най-

дорожчому — хай так, на все воля Господня, найкраще ще прийде! І великий героїзм маленької незламної жінки бачиться як непоборна сила того народу, чиїми піснями вона виплекана. А повість “Три любові” передусім життєствердна мелодія для цих пісень, ще й колядок: щоб у вас і в нас все було гаразд, щоб ви і ми щасливі були!

Образи гостинної української хати, землі в садах, прекрасних людей, які прикрашають цю землю, зринають зі сторінок книжки. Дев’яносторічна баба Надя, чекаючи кінця життя, згадує все, що минуло, залишивши хіба запах холодної м’яти, а її минуле — ціла епоха життя свого народу. Було горе, було й щастя, як на тім рушникові, — червоне з чорним. Повість “Запах холодної м’яти” розворює терпкі спогади про історію українського села, яке своєю невтомною працею та молитвою зростило душу народу. Не згнано ж її — незрим просить письменниця. Як і в оповіданні “Я ще повернуся...” — історія із нами і про нас.

Читаючи її слова, згадуєш Шевченкове: “Ми не лукавили з тобою...” Втомленим від лукавства раджу почитати цю книжку”.

Михайло Дзєман, доцент Національного медичного університету імені О. О. Богомольця: “Традиційно у цій збірці основна тема — українська жінка, її доля і неперерічне значення в нашому етносі (“Запах холодної м’яти”). Її образ — природний, а відтак правдивий. Незважаючи на різні історичні періоди та різні вікові категорії, Галині Олександрівні вдається показати основне — українську жінку, незмінну в своїй правдивості, доброті та любові, а ще патріотизмі, непохитній волі дати гідне продовження своєму роду. Автор природно та правдиво показує спротив самої жіночої суті росту деградації та бездуховності в умовах насильної так званої “полікультуризації” українського етносу (оповідання “Я ще повернуся...”) і її самопожертву задля формування за таких складних обставин повноцінної молоді особистості (оповідання “Коли ангел торжествував”). Але окрім традиційного для творчості Г. О. Марчук захопливого і життєво правдивого опису жіночої до-

лі у книжці яскраво звучить тема активного спротиву української жінки “совіській” дійсності (оповідання “Провина”). В оповіданні “Я ще повернуся...” борець за справедливість власне теж Вона — “жіночка, одягнена просто, але зі смаком”, у якій на комірці демісезонного пальто “дивна пентаграма — буква “С”.

Не очікувано в оповіданні “Провина” та повісті “Три любові” яскраво зазвучала чоловіча тема. Вражає життєва правдивість цих повістей та оповідань. Автор не вигадує якихось інтригуючих і химерних ситуацій, зовсім не намагається вас втримати чи в чомусь переконати, а відірватися не можна. Перед вами постає саме життя без прикрас, вигадок і різних кон’юктурних вивертів, його жорстка, щоб не сказати жорстока, правда. Але при цьому від читання оповідань і повістей Галини Олександрівни такі пахощі добра, любові, оптимізму та віри в Людину, що подих перехоплює. Від кожної повісті чи оповідання ви не зможете відірватися, не перечитавши їх ще і ще...

За долею однієї людини у повістях і оповіданнях Галини Марчук постає життя цілого народу, якому судилося пережити важкі випробування: голодомор, війну, Чорнобиль. Але наш автор безмежний оптиміст — у її творах у всіх випробуваннях маленька людина з великим серцем не зраджує своїм моральним принципам, залишаючись на боці віри, надії і любові”.

Ніна Матвієнко, народна артистка України, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка: “Господь часто зав’язував у вузлик наші долі: то несла його мама, то бабуса, то юна дівчина до обіднього столу. А за тим столом, накритим для старих і малих, для живих і тих, що вже пішли за небокрай, вузлик розв’язували. І скільки тоді говорилося, і скільки там слухалося! А сьогодні? Немає кому слухати — скрізь царює байдужість...”

Але що це я кажу? Це ж не так! Я тримаю в руках книгу-сповідь Галини Марчук “Три долі” і бачу у вікні запалену свічку для заблуканих, загублених у вирі життя. Та свічка кличе на гостину до автора. А пані Галина радо вслухається у ваші розповіді, і на папір лягають спогади зболілих душ, які живуть самотою, не наважуючись виповісти комусь свій біль, і тих, що довгі роки були поруч із нами, але вже полетіли у вирій. Ті спогади зачіпають за душу. Я знайшла в них і свою долю, і долю моєї матері, і долі ще багатьох матерів, які були колись і дівчатами, і дівчатками.

Ідеться в цій книжці й про життя політичне, і про буденне. Вона нагадує про совість земних людей, яка приходить до кожного дзвоном тривоги і світла, від хати до хати до притулку душі, і будить, і просить, і карає. І саме для тих янгольських душ, котрі здатні любити і жити по совісті, на землі горить вогник.

Спасибі Вам, Галино Олександрівно, за ці розв’язані вузлики долі. Низько Вам вклоняюся!”

Ірина МАГРИЦЬКА,
Луганськ

Як я відкрила для себе Польщу

У колі кафедри українознавства — разом із проф. Володимиром Мокрим

Я вперше побувала за кордоном, у Польщі — на запрошення завідувача кафедри українознавства Ягеллонського університету (м. Краків) проф. Володимира Мокрого взяла участь у конференції “Поляки, українці, росіяни. Шляхи пізнання і порозуміння”.

Дорога до Кракова з Луганська нелегка: спочатку їдеш до Донецька, там чекаєш 3,5 години, потім — до Львова (нещодавно “блакитна” влада відмінила такий зручний потяг “Луганськ—Львів” — щоб схід і захід не були разом), у Львові чекаєш півдня, щоб о 24.00 пересісти на потяг “Львів—Вроцлав” і вже ним їхати до Кракова. Добре, що у Львові в мене є добрі друзі, у яких можна погостювати.

Польські митники в купе, в якому я їхала разом із двома польськими студентками, знайшли контрабанду — цигарки — їх поховав у різні закутки провідник вагону, львів’янин. Цигарок набиралося чотири великих пакети. Провідник вибачався, але митники були невмолімі. На зупинці вони повели його з собою і склали акт. Я думала, що за цей вчинок його звільнять із роботи — але помилилася: їдучи через три дні додому, я знову бачила в тому самому вагоні цього ж провідника.

10 червня о 7.30 (за польським — о 8.30) я була на краківському вокзалі. До університету добиралася сама і довелося разів п’ять звертатися до місцевих мешканців українською, оскільки я, на жаль, не знаю ні польської, ні англійської мов. На щастя, всі розуміли мене і пояснювали дорогу, як могли, дехто напівукраїнською. Приємним було прихильне ставлення до мене поляків (подумалось: а значить, так само вони ставляться й до українців загалом!). Одно-го разу звернулася із проханням

підказати дорогу до поліцейського. Поки той розмовляв зі своїм колегою, мені почав пояснювати мій маршрут... бомж, який стояв поруч зі стражем порядку. Причому пояснював російською мовою.

Перший день мого перебування у Кракові був вільний від заходів і, поселившись у затишному й комфортному університетському готелі “Бурса Ягеллонська”, я знайомилася із Краковом — мене водила містом молоденька Анна Михалко, яка викладає на кафедрі українознавства, українка (із лемків).

Краків — красиве, культурне місто з середньовічною архітектурою, у якому безліч туристів, переважно з Західної Європи.

У самому центрі Кракова — площа Ринок, як у Львові. Від неї, як пелюстки ромашки, розходяться вулички. Туристи не будуть тут голодними, бо на кожному кроці продають різноманітну смакоту. Море квітів, різні мови, сувеніри, народні майстри зі своїми виробами, художники з картинами, костюмовані міфічні персонажі, безліч пам’ятників, храмів...

Найбільше мене вразила велика кількість дітей різного віку, яких, як виявилось, привозять під час канікул організованими групами до Кракова з усіх куточків країни.

За влади комуністів у польських школах і вишах обов’язково вивчали російську мову. Відколи ж Польща остаточно вийшла з тенет марксизму-ленізму, російську там уже не вивчають, і вже ціле покоління її навіть не розуміє. Росія ж, як відомо, не висуває з цього приводу жодних претензій польському керівництву, адже Польща тепер у Євросоюзі й НАТО. Жодного пам’ятника Леніну у Кракові я теж не побачила.

У готелі дивилася місцеве телебачення. Усі понад два десятки каналів вели свої передачі винятково польською мовою. Естрада майже вся польська, гумор — польський, фільми переважно національні, зрідка — іноземні, з польським дубляжем. Ні попси, ні телесеріали російських тут немає. Слухаючи польську мову, знайшла багато спільних із нашою мовою слів: *стосунок, будинок, дах, докладно, напевно, можливо, зараз, теж,*

але, окуляри, дякую, пригода, тато, власне, драбина, качка, чуєш, кажеш, будь ласка, чекай, запитай, час, блискавичний, шукати, нема, цікаво, місце, кільканадцять, зруйновано тощо. Так що українець завжди зрозуміє поляка (і навпаки), навіть не знаючи його мови.

Іще мене порадувало, що в одному із найстаріших Європи — Ягеллонському університетів (заснований 1364 року!), є українознавча кафедра, на якій студенти опановують українську мову, літературу, культуру, історію і т. ін. Та студенти розчаровуються під час поїздки до України, де хотіли б удосконалити своє володіння мовою. Дивуються: що ж це за Україна, якщо в ній немає української мови? І думають: навіщо ж у Польщі вчити українську, якщо навіть в Україні вона не потрібна?

На одній із вуличок у центрі Кракова є затишне кафе “Український смак”, де вас зустрінуть українською мовою офіціанти в національних сорочках, запропонують меню з українських страв і де звучать українські пісні, а саме кафе оформлене в українському стилі — тут і рушники, і скатертини, і сорочки українські, і вишитий портрет Шевченка на стіні, і “Заповіт”, і паркан із глечиками. Поряд із кафе — українська книгарня, капличка з унікальними іконами, які намалював Юрій (Єжи) Новосельський (1923—2011 рр.) — польський художник-іконописець українського походження. На другому поверсі — українська фундація св. Володимира, яка видає українськомовну літературу і якою керує Олег Олексійчук, родом із України.

Мені розповіли, що українській громаді на прохання проф. Володимира Мокрого допоміг створити такий гарний український куточок у Кракові сам Папа Римський Іван

Павло II — як відомо, він по матері мав українське коріння (поляки чомусь ніколи про це не кажуть).

Є у Кракові й Греко-Католицька Церква, і пам’ятник жертвам Голодомору. Для українців у Кракові є українське радіо, якому надає певний час місцевий радіоканал, і раз на місяць — телебачення. Нічого подібного немає й не може бути у “братній” Росії.

У науковій конференції наступного дня взяли участь учені з Польщі, України, Бельгії та Росії, серед них — Йоахім Дец (Краків), Александр Ліпатов (Москва), Богуміла Бердиховська (Варшава), Ірина Магрицька (Луганськ), Ірена Ставови-Кавка і Агнешка Кастори (Краків), Юрій Галайко (Варшава), Володимир Мокрий (Краків), Мачай Ольшава (Брюссель). Із привітальним словом до учасників конференції звернулися декан факультету міжнародних і політичних студій Ягеллонського університету проф. Богдан Шляхта і колишній посол Польщі в Києві та Москві Єжи Артур Бар.

Наступного дня я провела для студентів і викладачів кафедри українознавства лекцію про Голодомор-геноцид українців і моє дослідження цієї теми, а також презентувала документально-публіцистичний фільм “Заляття безпам’ятства”, продюсером якого я є. Фільм сприйняли з великою увагою і вдячністю. Троянди, які мені подарували, ми потім поклали до пам’ятника жертвам Голодомору, що розташований неподалік університету.

У мене залишилися приємні враження від цієї моєї першої закордонної подорожі. Я подоброму заздрила Польщі, яка живе нормальним польським, а отже, — європейським життям, і сумувала, що Україна не має такої можливості. Мабуть, таке сталося тому, що Польща не має того “старшого брата”, який, на жаль, є в нас.

ЄВГЕН ЧОЛІЙ —
СПЕЦІАЛЬНО ДЛЯ
«СП»

2

«ПРОСВІТА», ДЕНЬ
СЬОГОДНІШНІЙ

4–5

«Круглий стіл» із порожніми стільцями Порозуміння в суспільстві бракує навіть «заради європейського майбутнього»

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Круглий стіл навіть візуально був розділений на дві частини: справа сиділи спікери, які представляли опозицію, ліва частина — порожня, і перед порожніми стільцями сиротливо стояли таблички. Запрошення на захід отримали всі очільники держави — президент, голова парламенту, прем'єр уряду, всі фракції Ради, і ті, що входять до правлячої коаліції, — регіонали та комуністи.

Із комуністами все зрозуміло: замість євроінтеграції, в яку кожен із них не проти «інтегруватися» особисто, вони вигадують якийсь «референдум» мало не за відновлення СРСР. Тепер щодо регіоналів. Заступник голови їхньої парламентської фракції Чечетов висловився за підписання Угоди начебто від імені фракції. А невгамовний Колесніченко подає законопроект про скасування курсу України на ЄС, який ще 10 років тому закріплений Законом України. Але ж вищі керівники держави, лідери правлячої Партії регіонів, начебто за Угоду. Та навіть якщо й проти, то прийдіть і проаргументуйте. Задля того й суспільний діалог.

Слухали ініціаторів Національного круглого столу і представників опозиції. Нагадаємо, що ініціаторами діалогу стали відомі громадські діячі, які в червні виступили з цією ідеєю. Опозицію представляв лідер лише однієї парламентської фракції — Арсеній Яценюк.

Переконливий аналіз того, чому для України важливий європейський вибір, зробив голова оргкомітету Національного круглого столу В'ячеслав Брюховецький. Буде підписана Угода у Вільнюсі — це стане перемогою України, не буде — по-

разою. Але ніхто не повинен приватизувати перемогу або ухилитися від відповідальності в разі поразки, зазначив В. Брюховецький.

На винятковій важливості підписання Угоди наголошували практично всі. Народний депутат із фракції УДАР Ростислав Павленко підкреслив: «Вперше маємо шанс отримати європейські гарантії нашої незалежності, адже ЄС заснований на принципах поваги до суверенітету всіх держав».

Шлях до Євросоюзу, навіть шлях до підписання Угоди, непростий. Кілька місяців тому ЄС назвав 11 пунктів вимог, які наша держава має виконати для підписання Угоди. В основному, це стосується приведення нашого законодавства до стандартів ЄС. І багато з цих пунктів ще не виконано. А часу обмаль. Григорій Немиря у своєму виступі наголосив, що хоч це буде або спільна перемога, або спільна поразка, народ має знати, кому саме «завдячувати» у разі поразки. Тож у парламент негайно мають бути внесені необхідні для підписання Угоди закони. Відповідальність на правлячій коаліції, адже «контрольний пакет» голосів у неї.

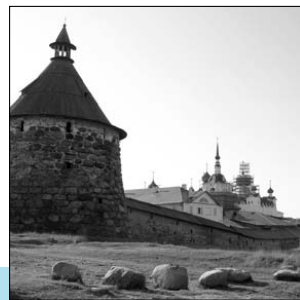
Політичний зріз непростоті ситуації з підписанням Угоди зробив Юрій Луценко. Перед цим в одному з виступів пролунала теза: мовляв, підписання Угоди ста-

не політичною, пропагандистською перемогою Януковича і його команди і водночас моральною поразкою опозиції. На це треба було відповідати. Луценко переконливо зазначив: «Облога Кремля, а це не торгова війна, це буде повномасштабна холодна війна із застосуванням економічних, релігійних, шпигунських засобів, вона — надовго. І українська історія показує: або треба працювати разом, або готуватися до поразки. Кажу про необхідність співпраці опозиції і нинішньої гангстерської влади. У зовнішній політиці, до підписання Угоди у Вільнюсі, Янукович наш попутник, союзник».

У нас є різниця причин підписання Угоди. Розумію, що для Януковича це дах пограбування України, а для нас це цивілізаційний вибір. Але у нас одна мета. Ніщо так не посилить Україну у протистоянні з Кремлем, як підтримка євроінтеграції найширшою громадськістю...

Давайте почнемо у вересні масову акцію демонстрації нашого євровибору, від Києва до найдальшого куточка країни. Це буде сигналом для Європи: ви підписуєте Угоду не з Януковичем, який не відповідає європейським стандартам як політик, ви підписуєте Угоду з українським суспільством. Януковичі приходять і відходять, Україна повертається до європейського дому».

СОЛОВЕЦЬКІ
СКРИПТИ

8–9

ПРЕЗЕНТАЦІЇ
ЗНАКОВИХ КНИГ

10–11

АКАДЕМІЧНІ БАЛАГАНИ

15

“Світове українство є силою, яка здатна стати за інтереси української спільноти”

— Розкажіть широкому загалові, чим займається Світовий Конгрес Українців, що це за структура?

— Світовий Конгрес Українців (СКУ) уже проводить свій X Конгрес, який присвячується пам’яті жертв Голодомору 1932—33 рр. у його 80-ту річницю. СКУ об’єднує в своєму складі українські організації із 32 країн світу. Завдання СКУ: репрезентувати інтереси українців діаспори; зберігати українську національну ідентичність і державність, мову, культуру й інші надбання українців поза межами України; координувати діяльність українських організацій-членів СКУ з напрямками діяльності, визначеними Конгресами; мобілізувати громадську думку співгромадян у країнах поселення українців для посилення прихильного ставлення до України та її державної, духовної та економічної розбудови; охороняти права українців незалежно від місця їх проживання — відповідно до Універсальної Декларації Прав Людини; спостерігати за демократичними процесами, включно з виборами та референдумами.

— А хто належить до СКУ?

— Українські крайові центральні репрезентації та Європейський Конгрес Українців (ЄКУ); світові надбудови Українських крайових організацій, крайові організації та Світова Федерація Українських Жіночих Організацій (СФУЖО). Головне для СКУ, як для найвищої міжнародної надбудови української діаспори, — мати міцні зв’язки з усіма українськими громадами, координувати проекти світового масштабу і бути речником багатомільйонної української діаспори.

— То що робив СКУ, конкретніше?

— Зосереджував основну увагу на таких питаннях: утвердження незалежності України та захист українських національних інтересів; євроінтеграція, демократизація і навіть українізація України; захист людських і національних прав українців, незалежно від місця проживання; інформування української міжнародної спільноти про важливі українські питання; зміцнення СКУ та посилення його впливу на світовій арені; консолідація української діаспори навколо загальнонаціональних питань; розбудова українського громадського життя в країнах проживання діаспори; визнання Голодомору 1932—33 рр. в Україні геноцидом українського народу. А ще — зміцнення фінансової бази СКУ.

— Якими були найбільші успіхи Вашої діяльності за минулу п’ятирічну каденцію (2008 — липень 2013 рр.)?

— Назву деякі з них. Проведення Міжнародної акції “Незгасима свічка”, яка з нагоди 75-ї річниці Голодомору відбулася у 32 країнах проживання української діаспори та в усіх областях України (2008 р.); підписання чотирьох меморандумів про співробітництво СКУ з владними структурами

Євген Чолій: «Маємо працювати разом»

України (2009—2010 рр.); здійснення міжнародної місії СКУ зі спостереження за президентськими (2010 р.) та парламентськими (2012 р.) виборами в Україні; захист Бібліотеки української літератури в Москві, яку хотіла закрити влада РФ (2010—2011 рр.); сприяння поверненню українській громаді Польщі 21 березня 2011 р. Народного дому в Перемішлі.

— Наскільки я пригадую з повідомлень преси, це було не так просто...

— Так. Але ми в серпні 2010-го навіть провели Річні збори СКУ. Врешті, світове українство, як свідчить хоча б ця акція, є силою, яка здатна стати за інтереси української спільноти... Мер Перемішля запевнив СКУ, що передасть Народний дім у Перемішлі українській спільноті. Так і сталося 21 березня 2011 р.

— Пам’ятаю, захищали українську національну громаду в Угорщині...

— Так, у зв’язку з ситуацією щодо виборів до Державного органу самоврядування українців Угорщини 2011 р. Ще вдалося добитися припинення процесу ліквідації української школи в селі Мокре Підкарпатського воєводства у Польщі та передати її українській громаді минулого року. СКУ також вдалося посприяти спрощенню від 1 липня 2013 р. візового режиму для громадян України, які подорожують до країн ЄС.

“Після нашої наполегливої праці 16 держав визнали Голодомор геноцидом українського народу”

— А найголовніше?

— Найголовніше — сприяння просуванню євроінтеграції та парафуванню 30 березня 2012 р. Угоди про асоціацію між ЄС і Україною. Хочу заявити, що СКУ не буде арбітром, а співпрацювати з владою України і з усіма силами опозиції, щоб за тих кілька місяців ми зробили для підписання Угоди між ЄС і Україною все можливе. Думаю, що Вільнюс —

це єдина нагода. Я закликав і закликаю усіх делегатів Конгресу до єдності щодо цього питання.

— Українська влада передусім мала б подбати про реалізацію Угоди.

— Український народ, опозиція мусять зробити відповідний заклик до керівництва українського уряду, щоб він дотримався того всього, що перед ним поставила Європа. А СКУ і наші складові організації робитимуть усе, щоб ту Угоду підписали.

— Передусім — звертатися до урядів країн проживання...

— Звісно. Усі, хто живе в країнах ЄС, мусять виготовити відповідні плани, щоб звертатися і до депутатів країн поселення, дати їм відчуття, що вступ України в європейську сім’ю — це пріоритетне питання для українців...

Про євроінтеграцію України я неодноразово говорив з багатьма високопосадовцями владних структур країни — і з президентом Віктором Ющенком (листопад 2008 р. та жовтень 2009 р.), президентом Віктором Януковичем (червень 2010 р. та серпень 2011 р.), прем’єр-міністром Юлією Тимошенко (листопад 2008 р., серпень та жовтень 2009 р.), віцепрем’єр-міністром Іваном Васюником (жовтень 2009 р.), міністром закордонних справ Володимиром Огризком (листопад 2008 р.), міністром закордонних справ Петром Порошенко (жовтень 2009 р.), міністром закордонних справ Костянтином Грищенком (червень 2010 р.)...

Також здійснював підготовку підписання та втілення в життя чотирьох меморандумів: Меморандум про співпрацю з МЗС України (30 липня 2009 р.); Меморандум про співпрацю з Міністерством культури і туризму України (27 серпня 2009 р.); Меморандум про співпрацю з Міністерством сім’ї, молоді та спорту України (27 жовтня 2009 р.); Меморандум про співпрацю з Національним олімпійським комітетом України (21 січня 2010 р.) у напрямках, пов’язаних із Олімпійськими іграми.

— Чи не найбільше, мабуть,

20—22 серпня цього року у приміщенні Національного університету “Львівська політехніка” понад 400 українців із 35 країн світу спілкувалися в рамках X Світового конгресу українців (СКУ) під проводом Президента СКУ Євгена Чолія, якого обрали на цю посаду 2008 року на п’ятирічний термін, а 22 серпня 2013 р. присутні довірили йому Президентство СКУ вдруге.

Про те, як світове українство популяризує свою Батьківщину, дбає про захист національних і людських прав українців за межами України, а головне — сприяє оєвропеєнню України, — розмовляємо з Президентом СКУ Євгеном Чолієм, який водночас є членом Палати адвокатів Квебеку (від 1982 р.) і старшим партнером однієї з найбільших адвокатських фірм Квебеку — Лавері, а отже, як професійний юрист виступає і перед Верховним Судом Канади, і перед судами Квебеку різних рівнів. Розпочав Євген Чолій свою діяльність в організаціях української діаспори зі Спілки української молоді (СУМ), а продовжив як член ради директорів Світового Конгресу Українців (ще у 80-ті роки вже минулого століття).

Вам доводилось працювати над поліпшенням ситуації з українською національною меншиною в Росії?

— Знаєте, Російська Федерація, усупереч міжнародним зобов’язанням щодо національних меншин, свідомо порушує національний розвиток української спільноти. У зв’язку з цим СКУ закликав МЗС України стати на захист української меншини у РФ, звертався і до міжнародного співтовариства з проханням сприяти унормуванню життя українців у РФ.

— А до влади РФ?

— Просили її високопосадовців підтримувати діяльність українських організацій... Після нашої наполегливої праці 16 держав визнали Голодомор геноцидом українського народу. Є ще багато прикладів, коли ми, СКУ, не є байдужими. І коли працюємо для спільної мети, отримуємо реальний результат. Тож маємо бути мобілізовані і готові працювати разом.

Р. С. “Нинішнє засідання X Конгресу СКУ відбувається у критичні для України дні, коли вирішується наша доля: чи Україну таки втягнуть у “руський мір”, чи вона ввійде в європейську сім’ю народів... Усе-таки СКУ виробив шляхи мобілізації світового українства для досягнення спільної мети” (З виступу Президента СКУ Євгена Чолія на засіданні Конгресу МІОК “Світове українство як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: “...землякам моїм в Україні і не в Україні...” з нагоди 200-ліття Тараса Шевченка”, (МІОК — тобто Міжнародний інститут освіти, культури та зв’язків із діаспорою НУ “Львівська політехніка”. Очололює Ірина Ключковська).

Спілкувався
Богдан ЗАЛІЗНЯК

Від редакції. 27 серпня Президент України Віктор Янукович зустрічався з Президентом СКУ Євгеном Чолієм. Серед обговорюваних тем — названі в цьому інтерв’ю.

«День пам’яті жертв тоталітарних режимів»

23 серпня 2013 року українська громадськість вшановувала пам’ять жертв тоталітарних режимів. Вшанували пам’ять жертв тоталітарних режимів і в Народному русі України за участю громадськості, шістдесятників, представників іноземних дипломатичних установ в Україні, таких, як посольства Латвії, Грузії, Росії.

Ведучий заходу — заступник голови Народного руху України Віктор Лабазов звернув увагу присутніх на резолюцію Європарламенту від 2 квітня 2009 року про Європейську свідомість і тоталітаризм, яка спонукає українців спільно з демократичною Європою вшановувати пам’ять жертв тоталітарних та авторитарних режимів і нагадує українцям про потребу правдиво писати історію.

На заході була надана довідка про злочини тоталітаризму та його ідеологічне підґрунтя. Наголошено на тому, що виконавці комуністичних злочинів керувались у своїх діях ідеологією марксизму, яка є основою злочинів тоталітарних режимів у XX столітті. Наведено жакливі цифри людських втрат, які стали жертвами комунізму й націонал-соціалізму, — це 115 млн осіб у всьому світі. З них Україна втратила близько 18 млн.

Учасники заходу запалили свічки й ушанували пам’ять жертв тоталітарних режимів хвилиною мовчання.

По завершенні вшанування колишні радянські дисиденти — шістдесятники — згадували часи політичних репресій, які вони пережили. Серед дисидентів були: Раїса Руденко, Олесь Сергієнко, Василь Овсієнко.

Після цього до слова запросили Надзвичайного і повноважного Посла Латвії в Україні Аргіту Даудзе, яка подякувала за запрошення і поінформувала присутніх, що три керівники балтійських держав Латвії, Литви й Естонії зустрілись для вшанування пам’яті жертв тоталітарних режимів і підготували спільну декларацію, у якій зазначено, що репресії та політичний терор, масові розстріли й інші жахіття почалися у цих країнах після підписання пакту Молотова—Ріббентропа. Після окупації балтійських країн майже кожну родину репресували чи знищили. Посол зазначила, що балтійські країни перемогли тоталітаризм тому, що народи Балтії були єдиними у своїх прагненнях волі й демократії.

Учасники Круглого столу (тема: “Від тоталітаризму до демократії через переусвідомлення”) обговорили наслідки панування тоталітарних режимів в Україні та шляхи подолання проблем, пов’язаних із тоталітаризмом.

Учасники Круглого столу закликали європейські країни не послаблювати уваги до теми тоталітаризму. Комуністичні злочини, комуністична ідеологія, яка спричинила багатомільйонні жертви у світі, а також натхненники злочинів та їхні виконавці, творці злочинної комуністичної системи мають бути засуджені міжнародним судом. Лише такий крок зупинить відродження комуністичного тоталітаризму й подальші втрати людства.

Прес-служба НРУ

Микола НЕСТЕРЧУК,
відповідальний секретар ВУТ
“Просвіта”
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Вклонилися Іванові Франку

Традиційно в день народження великого сина України Івана Франка Товариство “Просвіта” вшанувало його пам’ять. У вівторок 27 серпня, у 157-у річницю з дня народження письменника, просвітяни спільно з представниками інших національно-патріотичних сил, творчих спілок провели акцію в столиці біля пам’ятника Франкові, поруч із Національним академічним театром, що носить його ім’я.

Вів мітинг відповідальний секретар “Просвіти” Микола Нестерчук. Із промовами виступили онук письменника Роланд Франко, письменник, народний артист України Григорій Булах, професор Київського національного університету ім. Т. Шевченка Михайло Наєнко, секретар Національної спілки письменників України Во-

лодимир Барна, завідувачка відділу “Іван Франко і Київ” Музею видатних діячів української культури Лариса Каневська, поети Василь Василяшко і Валентина Козак, унікальний хор “Гомін” на чолі з Леопольдом Ященком.

Промовці зазначали, що видатний син нашого народу Іван Франко, великий просвітянин, трудівник на національній ниві, показував приклад невтомної праці в ім’я України. До чого закликав і нас усіх. Усе, що стоїть на перепоні українству, він називав “скалою”, яку треба розбити для утвердження вільного життя народу.

Учасники урочистості поклали квіти до погруддя письменника. Просвітяни ще раз підняли питання про те, що Іванові Франку давно треба спорудити у Києві монументальний пам’ятник.

Парад вишиванок відзначив своє п’ятиріччя

Це вже традиція — відзначати День Незалежності парадом вишиванок. Уже вп’яте, без робленого пафосу понад п’ять тисяч людей з’їхалися з усіх українських земель до столиці. Від Мистецького Арсеналу до Майдану Незалежності пройшла колона учасників у національних строях. І серед кількох тисяч вишиванок не було й двох однако-

вих: усі вони з великою любов’ю вишиті руками майстринь.

На возах, запряжених квадроциклами містом провезли дивоптахів, розписаних народними узорами, що притаманні різним областям України.

Полтавці порадували виступом гурту “Живі барабани”, що звеселяли всіх навкруги й додавали ритму.

Суми представили етнічний боді-арт — учасниці параду розмалювали свої тіла візерунками традиційного глиняного розпису.

Делегації були навіть від окремих сіл, як-от Підгірці, що на Київщині. Свого птаха селяни розмалювали трипільськими орнаментами.

Приїхали на парад люди не лише з усіх областей України, а й навіть із-за кордону. Із невеличкого містечка Даугавпілсу у Латвії до нас завітало українське товариство “Мрія”, керівниця якого Надія Стаховська, що народилася у Дніпропетровській області в місті Верхньодніпровськ, приїхала до Києва з делегацією з різних міст Латвії. Гості, й українці, й латіші вдягнули вишиванки, були серед тих вишиванок і раритетні — одна з льону, матусина, 1939 року, інша — конопляна, що її виткала, пошила й вишила бабуся пані Надії, а її чоловік, вперше за 30 років їх подружнього життя, вдягнув на свято вишити нею со-

рочку. Свого диво-птаха латиські художники прикрасили латвійськими орнаментами, що дуже схожі на українські.

Учасники Фестивалю взяли участь у наступних конкурсах:

Видовишний конкурс “Диво-птах”; дитячий конкурс української пісні (виконаної акапельно); конкурс на крашу чоловічу, жіночу та дитячу вишиванки; конкурс “Найчисельніша делегація”; урочистий конкурс “Презентаційна хода рідного міста”.

Перемогу та 75 тисяч гривень у номінації “Найкращий “Диво-птах” “Параду вишиванок-2013” виборола Вінниччина. Птах із Кіровоградщини здобув перемогу в номінації “Креативного розпису” та подарував своєму місту призіві 25 тисяч гривень! У номінації “Презентація рідного міста” перемогу та 75 тисяч гривень здобув Івано-Франківськ. Найчисельнішою виявилася делегація із Слов’янська Донецької області. Вони й отримали 50 тисяч гривень і головний кубок “Параду вишиванок — 2013”.

Україна була, є та буде унікальною країною, багатою на традиції — це ще раз підтвердило справді народне святкування Дня Незалежності.

Світлана БАДЕРА

Фото

Олександра ЛИТВИНЕНКА

Наведемо в Україні порядок

Олег ТКАЧЕНКО, голова Запорізького ОО ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, член Січового Духовного братства

5 вересня 2013 року розпочається третій піший похід Всеукраїнської акції “Січовий Шлях Просвіти” у рамках посполитого рушення “Від одного до мільйона”, присвячений 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка та 145-й річниці створення “Просвіти”, основна мета якого — “Захист української мови і держави” шляхом формування “Армії Порядку”.

Я, Олег Ткаченко, координатор акції, просвітянин-мандрівник, вирушаю у подорож із Запоріжжя до Донецька й Луганська з роз’яснювальною та заохочувальною метою: щодо захисту української мови і держави та сприяння поверненню довіри і братерства між українцями різних національностей, представників усіх регіонів України з гаслом — “Ми всі українці — це наша земля”.

Звертаюся до кожного і прошу сприяти проведенню нашого походу через міста і села Донецької та Луганської областей, який триватиме 21 день, з 5 по 26 ве-

ресня цього року. На шляху зупинятимемося у кожному населеному пункті для зустрічі з людьми, активом національно-державницького спрямування, обговорення нагальних питань та запису добровольців до корпусу “Армії Порядку”, всеукраїнського формування осередків для сприяння наведенню порядку й побудови національної, соціально справедливої України.

Прошу інформаційної та матеріально-технічної підтримки акції (зустрічі з активом, ЗМІ, проживання, харчування, незначні кошти, формування корпусу добровольців у населених пунктах на шляху слідування та по всій Україні).

Додаткова інформація: <http://vk.com/club55386943>, або за запитом на e-mail: army-por-yadky@i.ua т. 098-436-23-63.

Реквізити для пожертв і внесків: Р/р № 26000301150713 у Територіально відокремленому безбалансовому відділенні № 10007/0265 філії-Запорізького обласного управління ВАТ “Ощадбанк”, МФО 313957, ідентифікаційний код 20502761. (Призначення: для “Армії Порядку”). Або карта Приватбанку: 4405885827739597 Єгорова Галина.

У Луганську освятили книгарню «Східна брама»

На території Свято-Троїцького храму Української Православної Церкви (КП) за адресою: вул. Короленка, 92, в Луганську відкрився і був освячений магазин української книги “Східна брама”.

“Східна брама” з лютого 2013 р. орендувала приміщення в торговому центрі “Центральний”. “Нас змусили переїхати звідти, — розповідає власник магазину Дмитро Снегирьов. — У два рази збільшили суму оренди. Це не перший випадок, коли в торговельному центрі “Центральний” у нас виникали непорозуміння з адміністрацією. У квітні поруч із книгарнею ми від-

крили кав’ярню, де можна було випити кави, посидіти, поспілкуватися. Але кав’ярня проіснувала лише один день: прийшли представники адміністрації і заборонили продавати каву, хоча в усіх документах вказано, що заклад є саме книгарнею-кав’ярнею.

Після цього ми звернулися по допомогу до єпархії і нам дали приміщення для магазину”. “Тут не просто Церква і єпархія, — розповідає отець Анатолій, який проводить служби в храмі, — тут буде церковно-просвітницький центр із величезною бібліотекою”. У найближчих планах — відкриття недільної школи та бібліотеки.

День Незалежності в Маріуполі

Ірина МОЛЧАНОВА, член ВУТ “Просвіта”, Маріуполь

Понад 60 осіб зібралися у цей чудовий ранок на площі біля пам’ятника Тарасу Шевченку. Гімн України об’єднав представників різних політичних партій і просто перехожих.

А далі спільна молитва громади за рідну землю, за рідну державу разом з отцем Володимиром, священником УПЦ КП. Потім виступи керівника Маріупольської “Просві-

ти” Анатолія Мороза й представників “Батьківщини”, “Свободи”. Деякі промовці ще невпевнено володіють українською мовою, але намагаються її опанувати в нашому зросійщеному місті: співають улюблену пісню “Два кольори”, читають власні вірші, кажуть про те, що хвилює кожного у цей непростий час.

Приємно, що кожного року збільшується кількість маріупольців, які шанують День народження рідної держави, що до нас приєднується молодь.

Слава Україні!

«Бахмутський шлях» — журнал просвітянський

Олексій НЕЖИВИЙ, доктор філологічних наук, професор Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка, відповідальний секретар журналу “Бахмутський шлях”

Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка вирізняється з-поміж інших громадських організацій і політичних партій своєю чіткою державницькою позицією, тобто практичним втіленням національної ідеї у збереження й примноження найдорожчого — національної культури, в основі якої українська мова. За роки незалежності у цьому напрямі зроблено надзвичайно багато, але головне навіть не в кількості, а в новій якості культурного націєтворення, коли громадсько-просвітня організація постійно заповнює нішу того, що має робити держава.

А тепер конкретний приклад, що, на мою думку, досить красномовно підтверджує сказане. Так, уже чотирнадцятий рік ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка здійснює фінансування літературного

та наукового історико-філологічного видання — журналу “Бахмутський шлях”. Його головний редактор — голова Луганської обласної просвітньої організації, історик за фахом Володимир Семистяга. Наш часопис знаний не тільки в Україні, а й за кордоном, особливо у США, де мешкає українська діаспора. Наші друзі — ТУМ імені Тараса Шевченка із Чикаго, його очільниця Віра Боднарук.

У Луганську “Бахмутський шлях” — **єдине періодичне видання українською мовою**. Однак найголовніше те, що наш журнал український за змістом, адже твердо й послідовно дотримується позиції: у всьому розмаїтті жанрів, тем, напрямів, форм домінує висока художність і відтворення національного образу світу. Тому журнал — справжня об’єднуюча сила для митців і науковців усієї України. Найкраще говорять про це наші автори.

“Велика дяка за “Бахмутський шлях”, у якому поряд із літературними авторитетами вміщено мій скромний спогад про незабутнього

Григора Тютюнника. Із відповіддю затримався, бо хотілося детальніше ознайомитися з цікавими матеріалами, аби мати глибше уявлення про це досить пристойне літературне та наукове історико-філологічне видання. Шкода, що такий мізерний наклад. Але Луганщина нікого не дублює, подає рідкісні матеріали”. **Василь Березовий, художник, м. Київ.**

“Отримав від Вас примірник “Бахмутського шляху”, за що дуже вдячний. Ковтнув за добу. Без реверансів — приємно вражений — із знаком оклику! Певне, я живу замішленими стародавніми спогадами, але страхопудноперестрашений Ворошиловград апріорі не міг породити щось подібне в часи оніе. Це серйозне, ваговите видання, яке я студіював з олівцем у руці: коли в дослідницькій гарматі є добрий заряд, то завжди буде відчутна віддача — чи в мізки, чи в серце. А тут взяло за живе”. **Віктор Азьомов, учитель української мови і літератури, Донецька область.**

“А журнал Ваш — унікальний. За вміщеними матеріалами. За поєднанням жанрів. За фаховістю. Більше б таких!”. **Володимир Бондаренко, професор, письменник, м. Львів.**

“Надсилаю на Ваш розсуд кілька своїх маленьких оповідань, які збираю для майбутньої книжечки. Можливо, частину із них можна буде опублікувати у вашому “Бахмутському шляхові”. **Юрій Роговий, письменник, Полтавська область.**

Готуємо нове число “Бахмутського шляху”, що незабаром побачить світ. Чи потрібно вдосколювати наше видання? Звичайно! Тому постійно прагнути до урізноманітнення змісту, започатковуємо рубрику “Переклад”. Є й інші задуми в авторитетній редколегії, у роботі якої, до речі, вже багато років бере діяльну участь Павло Мовчан.

А щодо переавантаження, думаю, що і нашому виданню, як і всій “Просвіті”, це не потрібно. Згадаймо, як після так званих переавантажень зникали численні політичні партії...

Монолог на тему «переавантаження»

Володимир ФЕРЕНЦ, м. Івано-Франківськ

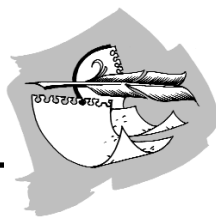
Нудно від всіляких звітів, а слово “переавантаження” мене кортить так само, як і, відчувається, Любов Голоту. Надто невизначений термін, який не варто вживати, як і слово “реформи”, коли справді хочеш щось змінити. Починати варто з того, що ми хочемо від “Просвіти”. До речі, я сказав дещо про це у статті, яку опублікував на сайті “Сіверщини” Василь Чепурний, хоч я волів би бачити публікацію і на шпальтах “Слова Просвіти”. Якщо вже пан Чепурний про мої пропозиції не згадав, значить усе вірно — вони не варті уваги. Хоча, якщо уважно вчитатися в текст публікованого діалогу, про суть “переавантаження” “Просвіти” сказано дуже мало, а шкода. Набагато цікавішим для просвітян була б публікація тексту “концепції переавантаження” з коротким викладом думки редакції і Централі. Тільки після цього можна було б вести предметну дискусію на задану тему. Та все ж я не схильний говорити про інструменти реформування організації доти, доки не стане відомо про остаточне ставлення активних просвітян до її місії. Якщо ми залишаємо місію незмінною, немає сенсу говорити про радикальну зміну стилю діяльності й організацію можливо модернізувати лише за рахунок кра-

Особисто я не люблю публічних діалогів, принаймні не зміг би сказати в діалозі те, що бажаю. Волію “клацати” на клавіатурі аналітичні тексти, які народжуються без стороннього втручання. Тому мені зрозуміло, чому голова Чернігівської “Просвіти” незадоволений діалогом із редактором просвітнянської газети Любові Голотою. Вочевидь він не все сказав, що хотів би, адже там дуже мало йдеться про реформування всеукраїнської організації і надто багато звітного фактажу просвітнянського осередку Сіверщини. До такого діалогу важко щось додати окрім звіту Івано-Франківської “Просвіти”, але це, мабуть, краще зробити наш голова Степан Волковецький. Якби шановна пані Голота не завершила заклик до пересічних просвітян писати листи, я б забув про цей діалог як про звичайну розмову двох функціонерів “Просвіти”.

щого забезпечення інформресурсом. Коли ж ми хочемо від “Просвіти” чогось особливого, здатного сколихнути і пробудити від депресивного летаргійного сну все українство, місія мусить бути іншою. Її слід чітко сформулювати, а для реалізації додати дорожню мапу чи план. У першому випадку ми перспективно просвічуватимемо маси, вірячи в те, що наша праця буде немарною і якимось покоління українців дослухається до голосу “Просвіти”. Тішитимемося, що на наших роздумах та ідеях виростає молода зміна, здатна зробити Україну кращою, але старші з нас цього вже не побачать. Другий варіант місії передбачає окрім традиційного просвітництва ті додаткові функції, які повинна мати модерна громадська організація, якщо вона хоче впливати на суспільство радикально і змінювати його щодня. Це передовсім фун-

кція реального моніторингу у сферах статутних зацікавленнь, правозахисна діяльність і головне — потужна присутність в українському інформаційному просторі.

До цього можна додати ще кілька функцій, які я назвав у своїй статті. Звісно, забезпечити такий якісний перехід “Просвіти” дуже складно через брак ресурсів і не менше — через недостачу ідеологів і методологів просвітнянського руху. Та все це вирішується, якщо буде оголошена місія, варта зусиль українського просвітнянського активу. На жаль, подібну розмову трохи пізно починати, бо вона не завершиться логічно до моменту з’їзду, але почати все-таки варто, бо незалежно від того, хто керуватиме “Просвітою”, її бренд потребуватиме нового наповнення завжди, адже світ і Україна швидко змінюються, не залишаючи нам часу на вагання чи пусті балачки.

Вшановувати честь і гідність однієї людини потоптуванням честі й гідності іншої — є не лише безчесттям, а й з л о ч и н о м.

Істина

Чим ближче до Божої благодаті, тим чорти скаженішають у хаті.

Отже, мова піде про чортів. У людській подобі. І не лише. Та й не про одну “хату”. І не якусь там надмірну “благодать”. А — право кожної людини мати свою оселю. Право кожного народу мати свою державу. Право кожної нації мати свої святині, захищати їх, шанувати. І бути пошанованим іншими.

Отже, українець — людина. І Господь зі своїх райських угідь виділив йому класу землі не для того, аби він на ній постійно наймитував. Але, хоч як парадоксально, саме отой класу райської землі був і є споконвічною причиною того, що ми століттями наймитуємо. І, на жаль, наймитуємо у... сусідів. Бо одні вважають, що наша земля — це їхні “южніє рубежі”, інші — “креси всхудні”, ще інші — “скромніше” погоджуються на “сегменти”...

Сторіччями рідною мовою говорити нам дозволялося лише у запічку, молитися лише з дозволу якогось “самовисвяченого” сатрапа. І вказувалося нам, як ото сьогодні Кірілом (Гундяєвим): “Єслі даже ангели с небес будут вам вешать то, чему вас не учили, — не верте”... Не вірте самі собі, один одному, своїм пророкам. Вірте лише їм, вашим гнобителям...

Звісно, як у зоні суворого режиму, нам постійно подавали правила й норми, у яких визначалося, хто ми такі, як нам дозволено жити, кого шанувати, на кого молитися.

Якщо ж ми заїкалися про волю, права людини, відстоювали свою людську гідність, нас садили на палю, розстрілювали “без суда і слідствія”, катували по тюрмах, викидали зі своїх земель. Будь-яка спроба спротиву, чортами у людській подобі, що окупували нашу землю, кваліфікувалася як “бандитизм”, “отпетий націоналізм”, українців виставляли перед світом “кровожадними сокирниками”...

Здавалося б, усе це кануло в Лету. Вже ніби й маємо волю, свою державу. Але, на жаль... Видно, Лета виявилася дуже змлілою, з руслом застоєм. Канути, то воно кануло, але не потонуло...

Понад три століття тому в історії українського народу була трагедія Батурина. Це тоді, коли гетьман Іван Мазепа вирішив скинути з ший України московське ярмо. Пішов на об’єднання з Карлом. Московські ординці під командуванням оберсатрапа Меншікова перейшли ріку Сейм, що омивала гетьманську столицю. За допомогою Іуди Носа проникли за оборонні споруди, вимордували всіх мешканців, Батурин знищили до тла. А мертві тіла козаків, які обороняли столицю, посадили на палі, палі поприбивали до плотів і пустили вниз за скривавленою течією Сейму. Несла ріка й понівечені тіла діточок із розтрощеними об мурі голівками, згвалтованих і покатованих жінок, помордованих дідухів і бабусь.

Тоді кров’ю й тілами замордованих українців Сейм мав показати ще живим співвітчизникам, що їх чекає, коли вони захочуть волі і кращої долі...

Тепер у долі українського народу, який уже ніби й має волю, а хоче поліпшити долю, постав інший Сейм — законодавчий орган держави західного сусіда. Своєю робочою “течією” цей Сейм поніс у світ “осуд” тим українцям, які свого часу стали на прох з усіма загарбниками наших земель, оселі і навіть душ українських. І знову “пересторога” світові — дивіться, мовляв, які ті українці жорстокі й дикі, кровожадні й безпошадні... Правда, не всі укра-

Євген Дудар

Два сейми однієї долі

Сатиричний погляд

інці, а лише ті, що відстоюють українську ідентичність, материну мову, батьківські традиції, святині свого народу, історичну пам’ять. І основне — українці, які категорично стоять на тому, аби господарем на українській землі був *українець*...

Земля. Знову земля. Тепер її не треба завойовувати ні сатрапами меншікових чи муравйових, найманцями Галлера, а чи “гусаками” фюрера.

Тепер її можна буде скупити, понасаджувати своїх латифундистів, понавозити “землеробів” з Африки чи Азії, а ти, “хохлаче” чи “русинська свинь” бери торбу і йди по світу. Та основне: ще сьогодні знейтралізувати тих, хто завтра може стати Довбушами чи Кармелюками, Тютюнниками чи Шухевичами...

Міста наші вже скупують сьогодні. Чи існує в Українській державі якась служба безпеки, що могла і хотіла б вивчити: скільки квартир в українських містах продано іноземцям? З яких країн? І основне — чого вони порожні? Кого чекають?

А заражений наживницькою чумою “хохол” гонить до небес “висотки”, випхає їх то на дитячі майданчики, то під вікна дрімаючого перед телевизором аборигена, оселю якого завтра знесуть разом із ним і його телевизором.

Кожному загарбникові, шовіністові, тому, який сьогодні скуповує міські квартали, чи тому, що роззявив ненаситну пащу на українські чорноземи, тому, який утримує на нашій землі військові бази, а чи тому, якому ще сниться “од можа до можа”, потрібні такі “українці”, як оті 148 парламентських пігмев, що звернулися з листом до польського Сейму з проханням визнати так звану “Волинську трагедію” геноцидом поляків. Одному з них вони навіть спеціальну нагороду вручили — “Хрест пам’яті геноциду ОУН-УПА” (Чи не зразок із Московського архіву НКВС?) Іуда також отримував нагороду за своє продажне ремесло. Сучасні ж Іуди перевершили хриstopродавця. Той продався раз. А ці продаються направо й наліво. Бо, на жаль, ще знаходяться дурні, що їх купують. І на сході, і на заході. На сході сподіються за допомогою отаких запроданців втримати Україну на прив’язі. На заході — ще гонор із голів не вивітрився. А може, й... також прислужують отому ж сходу...

Чому останнім часом так активізувався наступ на український націоналізм?

По-перше, український націоналізм — ворог комуністів і шовіністів. А в Україні, на жаль, ще правлять комуністи, вчорашні комсомольці, кагебісти і... російські шовіністи. Я не обмовився. З отих 148 підписантів — не один “до мозга костей — ітернаціоналіст”. Що фактично означає — “боєць московитської п’ятої колонії”... Формально і комуністи, і шовіністи — в різних партіях, а фактично — на одній платформі боротьби проти України й українців. Політично, а може, й генетично, — нащадки тих, хто “кальоним железом вижігал” будь-який прояв свободи й незалежності, тих, хто по тюрмах і концтаборах мордував борців за волю України.

По-друге, український націоналізм — це національна ідентичність. Не може бути націоналізму без нації, як і не може бути ітернаціоналізму без націоналізму. Націоналізм — база, ітернаціоналізм — надбудова. Не може бути міжростору без

хрестами продажності... Невінські для вас їх наклепають досхочу. А коли не вистачить “дорогоцінного” металу, натешуть дерев’яних...

Та перейдемо до пункту четвертого і, мабуть, основного: кому сьогодні вигідно боротися проти “українських буржуазних націоналістів”, “українсько-німецьких націоналістів”, “бендеровцев”, “оуновцев”, “самостійників” — “вечних врагов советской власти і трудового народа”???

Правильно — “старшому родичу”. Той обожнює “братів-українців”, які йому лижуть гузицю і “до мозга костей” ненавидить тих, які розгинають хребта.

Та на планеті повернулося іншою фазою. Вчорашня головна імперська колонія Україна, без якої (за визнанням самих імперіалістів) “Росія без України — нуль без палочки”, висмикнула шию з рабської петлі. І намагається долучитися до цивілізованого світу. І світ, здається, не проти такої єдності.

І тут із-під трухлявого пня руїн “Советского Союза” виповзають “правдолюбці”. Та з ким ти, мовляв, цивілізована Європо, хочеш єднатися! З “катами — Дем’янюками”? “Із бандюками-оунівцями”? “Та дивись, у них фашизм відроджується, антисемітизм. Єврею — жидівкою назвали”... “Та вони працювати не вміють — світ своєю продукцією труять”...

Авось спрацює. З часів іудської “послуги” козацького старшини Носа проминуло більше трьохсот років. Не на пустому ж місці в парламенті “незалежної України” з’явилася 148 новоспечених “Носів”... Значить, зв’язок Київських утробників із пуповиною Московського кремля ще досить-таки міцний. Значить, що й Сейм польський ще не зовсім на Захід відкотився...

Розумний поляк Збігнев Бжезінський у новій книжці “Стратегічне передбачення” прогнозує, що штаб-квартира Ради Європи в перспективі перебереться до Києва. Себто до географічного центру Європи. На жаль, ця перспектива поки що лише у планах політолога.

З іншого боку насувається “перспектива” ближча. Кажуть, що колись Путін прирівняв російське православ’я з “атомним щитом родіни”. Фактично, відроджене 1943 року Сталіним “русское православіє” і поставлене на службу режиму, Москва використовує, як найнадійнішу наступальну психотропну зброю. Передбачають, що його головнокомандувач Кіріл (Гундяєв, нібито колишній агент КДБ “Міхайлов”), сьогодні “погрузили у меркантильних справах” “святоша”, незабаром оголосить себе “Патріархом Київським та всея Русі”. І перенесе свій осідок до “матері городов русских”. Для того й Печерську лавру йому вже передали...

Передбачається й “перспектива” для тієї частини “народа святої Русі”, яка заселяє Західну Україну. Але це вже тоді, як Україну примитивносоюзять.

Цю “перспективу” оприлюднив секретар Ростовського регіонального об’єднання “Російського соціально-консервативного союзу” партії “Єдина Росія” Антон Бредіхін: “Базова суть вопроса заключається в создании благоприятной основы для миграции (вначале трудовой) на территорию Северной Сибири 7 миллионов украинцев, в основном, из западной части страны”... Таким чином, мовляв, додавши 3,5 мільйона кавказців, Росія зможе створити перший демографічний кордон проти напливу китаїців...

На жаль, це маячня не лише ростовських бредіхінів. Тому найкращою перспективою було б, якби феноменальний дельтапланерист Путін, який виводив за собою пригодованих журавлів, прошвиригав своїм чудодійним дельтапланом над нашим парламентом, над польським Сеймом і повиводив усіх “пригодованих” туди, на кордони з Китаєм. Це була б, зокрема, невідкладна допомога Росії, користь Україні, Польщі і, взагалі, Європі. А може, й усьому цивілізованому світові.

Ведучі вечора-презентації Євген Сверстюк (зліва) і Василь Овсієнко

Микола ЦИМБАЛЮК

Життя ставить кожного із нас перед вибором. І, як сказала директор видавництва Віра Соловйова, тоді “душею і серцем ти відчуваєш, що мусиш це зробити”. Те саме відчували і видавництво, й автори, й спонсори (Фундація ім. І. Багряного (США) та ЗАТ “Оболонь”), які надали фінансову допомогу у виданні цієї книжки.

“Людину морального абсолюту”, як назвав Василя Стуса Іван Дзюба, теж поставили свого часу перед вибором. І він обрав стражденний шлях, упродовж якого виріс, змужнів як Поет і Громадянин, але найголовніше — залишився Людиною. Про це — свідчення, спогади і роздуми 74 авторів книжки.

Як сказав Василь Овсієнко, один із шопти, товариш Стуса по ув'язненню, спогади про Василя почало збирати видавництво “Смолоскип” ім. В. Симоненка одразу після загибелі поета. Тоді 1987 р. Осип Зінкевич і Микола Француженко впорядкували і видрукували в Балтиморі й Торонто книжку “Василь Стус в житті, творчості, спогадах та оцінках сучасників”. Спогадів там було лише два: інтерв'ю Надії Світличної на радіо “Свобода” у вересні 1985 року і стаття недавнього політв'язня Сергія Солдатова, лідера естонського демократичного руху, “Пам'яті Василя Стуса”. А вміщений великий нарис Михайла Хейфеца “В українській поезії тепер більшого немає...” увійшов до його книжки “Українські силиюети”, яку “Сучасність” видала ще за життя Стуса, і це було своєрідною моральною підтримкою для ув'язненого. Обидва, росіянин з Естонії і єврей з Росії, зіткнувшись на тюремній дорозі зі Стусом, зрозуміли, що перед ними не просто талановитий поет, а неймовірно великої духовної і моральної сили Людина.

Про те ж саме розповів і Микола Горбаль. Коли Стус загинув, Горбаль був на пересилці. Через два тижні після смерті Стуса його привезли в ту ж тюрму, де сиділи особливо небезпечні злочинці —

рецидивісти. Там було всього 24 ув'язнених. Люди, зокрема вірмени, що відбували там свої терміни, вже тоді усвідомлювали велич постаті Стуса. Вони із захопленням розповідали Горбалью про свої зустрічі з ним. І в словах “Я был вместе с ним!” звучала невідомою поборжність.

У низці спогадів можна назвати ще книжку “Не відлюбив свою тривогу ранню...: Василь Стус —

Упорядник книжки, колишній політв'язень Василь Овсієнко

поет і людина: Спогади, статті, листи, поезії”. Це спогади 42 осіб, які зібрав і видав колишній однокурсник і друг Стуса Олег Орач. Багатий і надзвичайно цінний відеоматеріал назімав під час перепоховання прахів Василя Стуса, Юрія Литвина і Олексі

Колишній політв'язень Микола Горбаль (зліва) і Наталія Кучер (музей літератури)

Тихого і дещо згодом режисер фільму “Пресвітлої дороги свічка чорна” Станіслав Чернілевський з оператором Богданом Підгірним. 2002—2003 рр. частина з тих інтерв'ю (27) увійшли до книжки “Нецензурний Стус: Книга у 2 ч.”. Тепер цей фільм без проблем можна подивитися в Інтернеті.

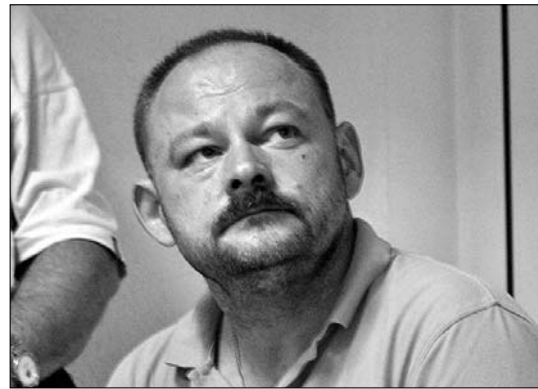
Нині в пресі, а особливо в Інтернеті, трапляються публікації про життя Василя Стуса з вико-

ристанням неіснуючих, просто вигаданих фактів. Як розповів генеральний директор Національного музею Тараса Шевченка Дмитро Васильович Стус на сайті Гуманітарного центру Василя Стуса (<http://stus.kiev.ua>), який він створив, співробітники ретельно й уважно відбирають публікації та розміщують їх на цьому сайті. І ще про одне видання спогадів, яке вийшло позаторік, згадав Василь Овсієнко. Це книжка “І в смерті з рідним краєм поріднюсь: Василь Стус і Вінничина”, яку упорядкували письменниця Ніна Гнатюк із сином Тарасом Ковальським.

Тож добираючи тексти до щойно виданої книжки спогадів, зокрема й із перерахованих видань, упорядник разом із видавництвом керувалися думкою Євгена Сверстюка, що “наш обов'язок чести — зберегти образ Василя Стуса правдивим. Ім'я його не надається для політичної демагогії і плакатного патріотизму”.

Третина із тих авторів, що представлені в книжці, вже відійшли у вічність. Тому редакторів під час підготовки матеріалів не було з ким з'ясувати деякі питання. Видавці знають, як багато важить під час підготовки книжки від рівня професіоналізму і володіння матеріалом упорядником. “Кліо” тут поталанило як ніколи, бо Василь Овсієнко справді надав неоціненну допомогу. Його відданість справі, ентузіазм гідні подиву, зазначила Соловйова. Він навіть допомагав у художньому оформленні. Такі люди для редакторів — рідкість. Пан Василь щиро радів, коли вони в стислі терміни закінчували той чи той підготовчий процес.

Василь Овсієнко водночас є й автором надзвичайно цікавих і змістовних спогадів, які він підготував ще 1989 року. Вони закінчуються словами, над якими варто замислитися багатьом, хто був і є в епіцентрі національно-демократичного руху України кінця XX—початку XXI століття. “Всі ми ходимо під Богом, ніхто не знає свого часу, а залишити нелукаві свідчення про тих, хто пішов від нас раніше, — святий наш обов'язок. Відмо ж бо: історія — це, на жаль, не завжди те, що було, а те, що записане. Якщо не залишатимуть свідчень учасники й сучасники суспільно значущих подій, то настануть нові люди і напишуть “по своєму розумінню”, за тими матеріалами, які збереглися. Або як їм замовлять. А що залишається від нас,

Дмитро Стус

колишніх політв'язнів? Карні справи? Там далеко не все правда. Бо в слідства своя правда, а у звинуваченого — своя. І кожна сторона щось приховує або зображає у вигідному для себе світлі. Тож ніщо не замінить живих спогадів, написаних уже в умовах свободи від страху переслідувань”.

Що ж є нового в презентованій у столичній книгарні “Є” книжці? — запитає читач. Бо спогади, роздуми, есе, інтерв'ю ніби вже всі друковані-передруковані не один раз. Було досить публікацій у пресі і передач на радіо і телебаченні. Усі автори, причетні до життя особи Стуса вже “засвітилися” і не один раз. Тож говорити про високу цінність книжки особливо не виходить.

На це мудро відповів Євген Сверстюк:

— А ви знаєте, є така особливість — ефект сукупності свідчень. Мені згадується, як відомий дослідник Голодомору Джеймс Мейс почав із того, що хотів ознайомитися з тим, що говорять про Голодомор. Він, соведолог, про те нічого не знав. Він, як і більшість русистів, був рожевої орієнтації, по-європейському толерантний, дуже лояльний до СРСР. Він порозмовляв з одною жінкою, яка розказала йому про голод. У нього скла-

лося враження, що вона якась несповна розуму чи просто неадекватна, бо говорила про якісь неймовірні, несусвітні речі — такого бути просто не могло. Він вирішив перевірити себе і порозмовляв з іншими жінками. І всі вони говорили про одне і те ж, вони доповнювали одна одну, і він із жахом нарешті зрозумів, що перед ним нерозкрита тема. Це найбільша катастрофа XX ст., що була засекречена від Заходу і цілого світу. І це при тому, що дипломатичні служби знали про неї, але з різних політичних міркувань воліли мовчати.

Отже, підсумував Сверстюк, сукупність матеріалів дає інше висвітлення теми, особи. Зокрема в його спогадах Стус постає в різних проявах, ситуаціях, вчинках, він осмислює їх і як сподвижник-шістдесятник, і як філософ. Пан Євген дотримується думки, що біографія Василя Стуса почалася саме після арешту.

— Якось Василь вийшов на

Українці, як засвідчує діаграма, становили половину із усіх політв'язнів колишнього СРСР

прогулянку, — розповідав він, — де, як правило, всі мовчали, і було це на Великдень (про це ми дізналися від бабусі, яка розносила їжу). Стус на весь двір зітхнув: “Господи, яке небо!”

Навіть у неволі Стус залишався духовно вільною людиною, про що пишуть багато хто з авторів. Він справді бачив інший світ. Над ним було вражаюче голубе бездонне небо його, нашої вільної України.

Автограф-сесія одного із авторів книжки Є. Сверстюка

«Найкорисніша книга після «Кобзаря»

— Так переконано говорив Євген Чикаленко, і презентація під такою ж назвою відбулася 21 серпня 2013 року у Києві в Національному музеї Тараса Шевченка.

Світлана БАДЕРА,
фото Олександра БАДЕРИ

На зібранні було презентоване позацензурне (репринтне) видання «Історії України-Русі» Миколи Аркаса (1853—1909), Адмірала Чорноморської та Азовської Флотилії, засновника «Просвіти» в Миколаєві, історика, фольклориста, письменника і композитора. Головний твір — опера «Катерина», яку він написав на власному лібретто 1891 року, включивши до неї народні пісні. Це була перша українська опера за сюжетом Шевченківських творів.

Однією зі сфер культурно-просвітницької діяльності М. Аркаса був музичний фольклор. Він записав близько 400 народних пісень, романи «Я не можу тобі розказати про любов», «Не співай нам тепер, бандуристе» та ін. Перу М. Аркаса належить низка поетичних творів.

Книгу М. М. Аркаса «Історія України-Русі» — цю першу історію нашої Батьківщини, що видана 1908 року в Петербурзі українською мовою, повністю розпродали, і це видання годі було знайти. Та його добряче скоротили й цензурували царські упорядники. Наступного року помер автор — Микола Аркас — раптово, 26 березня 1909 р. у розквіті сил, сповнений творчих задумів, так і залишивши у рукописній спадщині ненадруковану поему «Гетьман Пилип Орлик».

Уже після смерті митця з'яви-

лося друге (без будь-яких скорочень) видання, завдяки фінансовій підтримці вдови автора Ольги Іванівни Аркас, і редакторів та упорядників — Василя Доманицького, Богдана Лепкого, В'ячеслава Липинського, Степана Шухевича та Миколи Левицького, в Кракові 1912 року.

Більшу частину накладу 2-го видання книжки спалили в серпні 1914-го російські війська у Львові під час Першої світової війни, відтак воно стало бібліографічною рідкістю.

Теперішнє видання тієї книжки — фотокопія другого, краківського видання 1912 року, яке сьогодні має вже архівну вартість, бо, напевно, лише кілька його примірників залишилося у світі. Ось тому й не зробили жодних змін ані в заголовній сторінці, ані в тексті книжки, окрім передмови до цього видання і коротенького життєпису, що його долучив упорядник Роман Коваль на прохання Степана Нагірного, котрий на сторіччя другого видання книжки став ініціатором перевидання унікальної літературної пам'ятки. Зміст, мова і стиль книжки той самий, що був у виданні 1912 року. Лише першу сторінку палітурки прикрашає гравюра Олександра Земцова: «Боротьба Мстислава Володимировича із касозьким князем Редедю», а на останній сторінці обкладинки зображені «Джерела українського народу» за версією Михайла Горлового у бронзі (2006 року).

Випускали цю книгу в світ спільним коштом, а саме 12 тисяч пенсійних заощаджень від Степана Нагірного (що складає його річну пенсію), також чотири тисячі гривень виділили його брат Василь із дружиною Валентиною, десять тисяч гривень доклав нардеп Юрко Сиротюк, а решту додав головний редактор «Незборимої нації», письменник Роман Коваль. Видавці, знаючи, яке величезне значення має історія для національного виховання молодого покоління, звертаються до читача із закликом:

Любіть Україну всім серцем своєї

І вічні ми будемо з нею!

У книжці зібрано всю історію українського народу до початку XX століття, і написана вона легко, такою мовою, що хочеться наслідувати автора.

Своїми враженнями поділилися упорядники й гості.

Ірина Плехова з Миколаєва, яка змалечку гімназисткою виховувалась на духовній спадщині славетної людини, розповіла про свої роки навчання й зростання її національної свідомості: «Пишаюся тим, що Микола Аркас мій земляк. Великий уклін людям, які в дітях, що вчилися на початку дев'яностих років минулого століття, насамперед леліяли відчуття свободи й незалежності. Ми починали вчити історію по аркасівських книжках. З'явився український навчальний заклад, гімназія, з високопрофесійним

Ірина Плехова зачитала улюблені рядки з книги, поряд Степан Нагірний

викладацьким колективом, і якість освіти також на належному, високому рівні. Гімназію названо на честь М. Аркаса, де свого часу школярі, їхні батьки й учителі створили меморіальний музей видатного українського діяча.

Володимир Білінський, український письменник, дослідник історії, автор бестселерів «Країна Моксель, або Московія» привітав присутніх і зауважив, що історія Росії (Московії) фальсифікувалась з метою вивіщення власного народу й применшення ролі інших націй, зокрема й української. А тому необхідно вивчати історію рідного народу по першоджерелах.

Юрко Сиротюк, нардеп від «Свободи», зауважив, що є реаніматори історії — Микола Аркас, Роман Коваль, Володимир Білінський, твори яких мобілізують, гуртують та окрилюють націю в унікальний час, маючи вже 22 ро-

ки без панування чужинців над нашим народом. Нині ж ціле покоління народилося у вільній Україні, вирости діти, які не бачили Советської Імперії, вивчилися у школах та університетах. Вони народжують нове вільне покоління, а наше завдання, як українців, відродити й зберегти націю. Кожен повинен повсякчас перейматись питанням: чи ми зерно української нації, чи пустоцвіт? Ми самі повинні відродити велич української держави, поважати себе, своїх батьків і прадідів.

Завершуючи презентацію позацензурного (репринтного) неперепарованого видання «Історії України-Русі» Миколи Аркаса, заспівав про велич нашої землі заслужений артист України кобзар Тарас Силенко, він виконавав, граючи на старосвітській бандурі, пісню про велич нашої України-Руси. «Ой світло-світла еси, ти земле Древноруская».

Нагородження переможців

Надія КИР'ЯН
Фото автора

В Одесі щойно відбулися два фестивалі, які стали традиційними: V Міжнародний фестиваль сценічного та екранного мистецтва «Кінологос» (голова організації комітету — кінорежисер, член НСЖУ, Академії сучасного мистецтва Української АН, Дмитро Ломачук) і XIV Загальнонаціональний конкурс «Українська мова — мова єднання».

У номінації «Сценічне мистецтво» (голова журі — лауреат мистецької премії ім. С. Гулака-Артемовського, автор і ведуча українського телебачення, заслужена артистка України Тетяна Негрій) узяти участь хорів та хореографічних колективів, солістів, декламаторів. Найкращі з них виступили на гала-концерті під час вручення нагород в Одеському регіональному інституті Національної академії державного управління при Президенті України (рек-

тор Микола Іжа). Гран-прі фестивалю присуджено учасникам Народного ансамблю «Петрушаночка» із села Петрушки Києво-Святошинського району Київської області (художній керівник Ірина Сівакова); перше місце — Народному хору «Україночка» із села Олександрівка Одеської області; друге місце — солісткам хору «Молоді галичани» Аллі Голячук і Тетяні Овчаренко зі Львова; третє місце — тріо «ІТА», у складі якого солістки Ірина Підмогильна, Тамара Лоцман та Марина Ісакова із села Сигнаївка Шполянського району Черкаської області. Спеціальні призи отримали: «Класика та сучасність» — учасники Одеського дитячого театру «Балаганчик» Маргарита Арабаджі, Вадим Саченко, Ілля Ткачук та Лілав Хамза; «Відкриття фестивалю» — наймолодші солісти з Одеси Аркадій Чайкін і Майя Музальова, декламатор Назар Ткаченко з Києва та Ніна Василенко з Петрушок за авторське виконання гуморе-

сок; «Гостре слово» — гумористка Ганна Ковалюк із Надвірної Івано-Франківської області; «Дзвіночок фестивалю» — восьмирічна Каріна Дробот із міста Корсунь-Шевченківський Черкаської області; «Авторська пісня» — Віктор Ткаченко з Києва; «Сучасна хореографія» — Зразковий дитячий аматорський хореографічний колектив «Ластівка» з села Гореничі на Київщині (художній керівник Алла Курганська). А Народний хор «Калиновий цвіт» із цього ж села (художній керівник Наталія Мороз) нагороджено Міжнародною мистецькою премією ім. Валентина Михайлюка.

Цікаві роботи учасники фестивалю представили в номінації «Екранне мистецтво». Можливо, не всі документальні фільми цілком досконалі технічно, але кожен заслуговує найвищої оцінки змістовністю, глибиною порушених проблем. Гран-прі завоював

фільм «Євген Березняк», режисер Наталя Огородня («Телетеатр», м. Дніпропетровськ), перше місце — фільм «Земляни», режисер Ольга Самолєвська з Києва, друге місце — «Літній пейзаж Чарівної долини», режисер Валентина Стасішена з міста Кам'янки Придніпровської Молдавської Республіки, третє місце — «Історія козачтва», режисер Сергій Мошенський із Корсуня-Шевченківського. Відзначені нагородами також фільми «І були прилетять у Козаровичі», режисер В'ячеслав Манилов зі Всесвітньої служби українського телебачення (м. Київ); «Двоє наодинці з державою», режисер Людмила Морозова з Харкова (ХОДТРК); «Директор Іван Приходько», режисер Віктор Семенов із Кременчука Полтавської області; «Олекса Гірник», режисер Юрій Бурих (студія музею «Смолоосип», м. Донецьк); «Моє блокаде дитинство», ре-

«За двома зайцями», у виконанні дитячого театру «Балаганчик»

жисер Віктор Бабак із Мінська, «Запитайте тих, хто воював», режисер Сергій Іванов (м. Кишинів, Молдова) та ін. Диплом «За креативність» отримав фільм «Перші в державі», створений школярами творчої групи «Балаганчик» під керівництвом режисера Надії Хохлової.

Із великою цікавістю переглянули молоді режисери фільми старших колег, організаторів і членів журі фестивалю Дмитра Ломачука та Леоніда Мужука.

277 колективних і персональних творчих робіт з України, Білорусі, Великобританії, В'єтнаму, Киргизстану, Китаю, Молдови, Придністров'я, Росії, Словаччини, США розглянуло журі конкурсу «Українська мова — мова єднання» на чолі із головою Одеської регіональної організації НСЖУ Юрієм Работніним. Конкурс відбувся за підтримки голови Одеської облдержадміністрації Едуарда Матвійчука.

«На фінальний тур прибули достеменні дослідники в царині мови, майстри слова. Оргкомітет має вітху з того, що до шляхетної справи долучається все більше юні, яка подає свої доробки в номінації «Першоцвіт». Укотре дивує активність творців слова з Полтавщини. Красна дяка всім», — сказав у вітальній промові Юрій Работнін.

Під час фестивалю учасники поділилися своїми здобутками, відвідали визначні місця Одеси, зокрема побували у дитячому таборі «Молода гвардія», де письменники, журналісти, науковці, митці поспілкувалися зі школярами, подискутували на теми рідної мови та патріотизму. Одеські ЗМІ висвітлювали роботу цих цікавих і потрібних фестивалів.

Таїна БРАГЧЕНКО,
м. Біла Церква

Журналістів «пущать не велено!»

Після виходу матеріалу “Крамарство і театр” мені з вдячністю телефонували деякі актори Київського академічного обласного музично-драматичного театру ім. П. Саксаганського. Принагідно повідомили, що 6 серпня у театрі відбудуться загальні збори. Враховуючи те, що проблеми, про які йшлося в листі до редакції, лишилися, вирішила завітати на цей захід.

“Рапунцель” — бродвейсько-білоцерківська феєрія для дітей і батьків

Зустріч із директором театру паном В'ячеславом Усковим відбулася у його кабінеті за присутності представника Громадської ради при обласній держадміністрації Юрія Бута і мого знайомого юриста. Пан Усков зустрів нас люб'язно, але одразу попередив, що не може приділити багато часу, бо незабаром, мовляв, мають відбутися урочистості з нагоди відкриття 80-го ювілейного театального сезону. Пропозиція бути присутньою на заході і висвітлити в пресі вмість змінила настрій директора.

— Ето наши внутренні збори, і я на ніх нікого не пригласаю! — кинув уже без робленої посьмішки.

Не допомогло і нагадування про те, що як журналіст, що виконує доручення редакції, все-таки маю право бути на них.

— Ми не пригласаєм нікого із журналістів! — знову категорично заявив директор, називаючи себе у множині.

Отже, вламуватися у відчинені двері не стала. Хоча театр — комунальна власність облдержадміністрації, а не приватна контора пана Ускова. Зрештою, директор мусив би знати й те, що перешкоджання моїй професійній діяльності, та ще й у присутності двох свідків, повністю підпадає під статтю 171 п. 1 “Кримінального кодексу України”:

“Умисне перешкоджання професійній діяльності журналістів”.

Та коли виходила з театру, біля дверей на мене чекав такий собі

сюрприз: раптом за спиною почула своє прізвище. Це працівник театру Олександр Моронов, один із довірених директора, давав вказівки щодо мене якомусь хлопцю. З'ясувалося, що охоронець повинен знати мене в обличчя надалі, щоб забезпечити, напевно, директора від моєї присутності.

Така поведінка директора і його підлеглих, гадаю, будь-яку людину здивувала б. Адже протягом кількох хвилин мого перебування у театрі виявилось, що пан

директор, як маг із цирку, може миттєво перетворити “урочистості до ювілею” на “внутренні збори”, засекречені від журналістів. Але водночас без проблем встигає запросити на цей захід представника обласного управління культури.

Зрозуміло, що на “ювілейні збори” не втратила, а тому викладаю факти зі слів учасниці, режисера (колишнього працівника театру) Наталії Гаєвської і за її письмовою згодою.

Отже, сценарій зборів уже заздалегідь спланував директор і навіть розподілив ролі виступаючих. Щоправда, у цей сценарій не дуже вписувалася Наталія Гаєвська. Адже вона чітко висловила думку тих режисерів і акторів, які були змушені піти з театру: “Ми нічим не хотіли зашкодити колективу. Ми прохали у директора шанобливого ставлення: без принижень, образ і криків. А також нормальних умов для праці”. Але її перервав один з акторів, який зненацька вискочив на сцену і, здійнявши руки, з трагічним пафосом вигукнув: “Друзі! Чого ми чекаємо?” І надалі пішов імпровізований монолог, який викликав посмішки присутніх, як невдалий фарс. А шановний актор і ветеран театру — Володимир Репін, зажурений цими подіями, довго пропонував загальне примирення. Він явно не схотів з'ясовувати причини конфлікту, який виник “завдяки” деспотизму директора. І тут нагадала про себе Олена Магрела — дружина улюбленого директором балетмейстера Дениса Фрідинського — того самого, з яким не могли спрацюватися три режисери і більше десяти акторів. (Про це вони засвідчили у своєму листі до редакції нашої газети). Пані Магрела саме вийшла після трьох років декретної відпустки і

тому, сповнена енергії, активно захищала пана директора. Одна з молодих актрис несміливо заперечила їй, що актори прохають лише поваги до себе, її навіть встигнув підтримати Олександр Коломієць. Але його одразу ж перебили прибічники пана Ускова. Після цього “ювілейніе внутренні збори” перетворилися на некеровану тусовку. Нарешті керівник звернувся до присутніх, зводячи виступ до перерахування своїх заслуг, підготовки до ювілейного сезону і дорікання авторам листа, що вони звернулися до редакції і тому “винесли сміття з хати”. Отже, нехай би воно там і лишалося надалі, навіть, якщо це театр! Бо так вирішив його хазяїн! Ось тому на збори журналістів “пущать не велено!” Адже вони можуть допомогти акторам добитися справедливості, щоб ті, наприклад, служили Музі, а не примхам однієї особи.

На зборах був присутній керівник обласного управління культури Ігор Подолянець, який пообіцяв присутнім розібратися у цій непростій ситуації. Але чи можна бути певним у тому, що директор не продовжуватиме своє свавілля щодо тих, хто не хоче миритися з його деспотичним керівництвом? Адже загроза не зникла: за тими режисерами і акторами, що вже звільнилися з театру, можуть піти й інші. Якщо директору це справді байдуже, то, зрештою, не на ньому одному тримається наш театр...

Анатолій ГРИЗУН,
член НСПУ,
м. Суми

Академічні балагани?

Під рубрикою “Гаряча тема” “Слово Просвіти” (ч. 30 за 2013 р.) надрукувало вельми важливі матеріали про неподобство в Київському академічному обласному музично-драматичному театрі ім. Панаса Саксаганського. Розмова ця повинна мати логічне продовження, оскільки такі неподобства характерні і для інших театрів.

Еврипіда. В українському перекладі Бориса Тена. Це був фурор. Вистава надовго стала візитівкою творчого колективу. Щоправда, до того в арсеналі щепкінців були “Отелло” Шекспіра та “Розбійники” Шиллера в аранжованні інших режисерів. Згодом І. В. Рибчинський поставив “Підняту цілину” за Шолоховим і “Кінармію” за оповіданнями Бабеля. Знову — великий успіх. В останній — є роль Маяковського. Її виконував артист Василь Будянський. Він природно виголошував перекладені українською слова великого поета-трибуна.

Ігор Всеволодович був противником двомовності, та згодом він поїхав у інший театр, а в щепкінців запанувало “двуязычье”. Очільники наших театрів забувають, що їхнє мистецтво покликане не тільки дарувати задоволення глядачам, а й мусили б дбати про культуру й престиж мови народу як державної, зразкової, унормованої. Може, комусь неприємно буде чути, але двомовний театр — то вже не мистецтво, а політика. А точніше, балаган. Якій же культурі належить такий “театр”? Чий, власне? Український? Уже ні. Російський? Ще ні.

Пригадується, щойно виникло ТУМ ім. Т. Г. Шевченка (кінець 1980-х) і я, тоді член його головної ради, провів збори щепкінців і ТЮГу і зажадав покласти край неподобству. Моїх закликів не почули, а деякі артисти і режисери довго на мене дивилися скоса.

За іронією долі, вже кільканадцять років очолює щепкінців заслужений артист України Олександр Ігорович Рибчинський, син того самого Ігоря Всеволодовича, але він не збирається скасовувати двомовність, яка просто неміслима в академічному театрі. До речі, репертуар щепкінців у відсотковому співвідношенні (українська класика, сучасна укрдрама, зарубіжна драматургія, комедії) повторює саксаганців із Білої Церкви.

А ось ще й там okazія. Сезон 2012—2013 року щепкінці закінчили прем'єрою виставою “Сентиментальна сповідь” нікому не відомої Богдани Олександровської на тему гастарбайтерства років Другої світової війни. Драматичний матеріал повністю відсутній. Вистава провальна. Актори говорять двома мовами. Але не українською та німецькою, а українською і російською. Так написано цей, з дозволу сказати, твір. Поставив Олександр Рибчинський, профінансувала Партія регіонів. Це що, на виконання мовного закону Ка-Ка, який, — пам'ятаймо! — суперечить чинній Конституції України і ухвалений із грубими порушеннями? Оце тобі й академічний... Ні, це таки не театр — швидше балаган. Називаймо речі своїми іменами.

Я далекий від того, щоб позбавляти статусу академічних театрів у Білій Церкві та Сумах. Але ж мусить міністр культури і мистецтв Леонід Новохатко зверну-

ти на це увагу і вжити негайних заходів щодо антидержавних проявів у культурі. Ці два українські театри, що працюють за рахунок українських коштів, мусять бути справді академічними і пропагувати високе національне мистецтво України. Халтурі сьогодні не місце на кону. Ми йдемо в Європу, де панують високі смаки і стилі, насамперед шанування і збереження свого, національного. На жаль, поки що смаки сумських

театрів формують заїжджі гастролери з Москви і Петербурга. А чому б не запрошувати слуг Мельпомени з Естонії, Латвії, Литви, Грузії, Німеччини, Франції... Я вже не кажу про білоруські, польські, словацькі, сербські, хорватські театри, гру акторів яких можна зрозуміти без перекладу.

Натомість досі колінкуємо перед Москвою. Мушу сказати, що тут ми не академічні. Але то вже інша тема.

Діти знайшли давньоруську садибу

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Це сталося в селі Пересопниця, яку вважають батьківщиною української Першокниги, і де протягом останнього часу відбуваються археологічні дослідження щодо визначення місцин княжого городища та чоловічого монастиря, де, власне, й створювалося Пересопницьке Євангеліє. До розкопок також залучають дітей — юних археологів Рівненського палацу дітей і молоді.

Під керівництвом досвідчених наставників діти знайшли садибу, що сягає часів Давньої Русі. На місці розкопу виявлено фрагменти кераміки, кістяних речей. Найважливіша знахідка — жіночі прикраси. Вони скляні, і, за словами археолога Василя Чекуркова, свідчать про замож-

ність поселенців, котрі мали не дешеві прикраси, та наявність на той час такого оригінального та розвинутого ремесла, як створення різноманітних скляних диво-виготовів.

“Юні археологи на пересопницьких теренах працюють майже десятиліття, — зазначає Василь Чекурков, — тоді свій вибір експедиція зробила на урочищі Пастівник, де, за переказами, був

монастир Різдва Пресвятої Богородиці. Було знайдено натільний чернечий хрест цікавої форми з двома вухами, а ще фрагменти керамічного посуду, срібний гудзик, аналогічний до знайдених на полі Берестецької битви”. У наступні роки юним археологам також траплялися цікаві речі. Не виняток і цього річчя експедиція, яка дала змогу ще більше спізнати давню Пересопницю.

Гості з Канади

Інна НАГОРНА,
завідувач Літературного музею
Уласа Самчука в Рівному

У серпні до Літературного музею Уласа Самчука в Рівному завітали офіційні розпорядники спадщини Уласа Самчука — подружжя Оксана та Ярослав Соколики з Торонто (Канада). Вони оглянули експозицію музею, що поповнилася новими експонатами, зокрема, книгами Уласа Самчука “Шумлять жорна”, “Марія”, “Віднайдений рай”, “Чого не гоїть огонь”, які з’явилися в Україні завдяки їхній же матеріальній допомозі.

Офіційні розпорядники спадщини Уласа Самчука обіцяли сприяти у виданні фотоальбому “Улас Самчук”, де будуть вміщені фото із власного архіву письмен-

ника, які раніше ніде не друкувалися і свого часу були передані з Канади у фонди музею.

Гості ознайомилися з експозицією Музею бурштину, відвідали Рівненський обласний краєзнавчий музей.

Працюватиме щодня

(за проектом молодого архітектора Л. І. Пільвинського), 1941-го перейменували на стадіон імені Йосипа Сталіна, в 60-х роках минулого сторіччя стадіон носив ім'я Микити Хрущова, з 1964 року — Київський

Центральний стадіон. Далі, під час Московських олімпійських ігор 1980 року — це був уже “Республіканський стадіон”, а нині — Національний спорткомплекс “Олімпійський”.

В експозиції музею — декілька сотень експонатів, і колекція щодня поповнюється. Спортсмени та вболівальники приносять фотографії, програм-

ки, афіші, квитки на спортивні змагання, спортивний реманент, нагороди.

Серед експонатів є запрошення, квитки та перепустки на змагання, що мали відбутися о 17-00 22 червня 1941 року. Того матчу не було, бо прийти на спортивне свято й урочисте відкриття стадіону після чергової реконструкції шанувальникам завадила Велика Вітчизняна війна. І всі, хто зберіг ці запрошення чи квитки, після перемоги над фашистами могли по них прийти на перший післявоєнний матч. Нині ці раритети в музеї і тепер їх можна

Раритетний трофей

О. Данченко, С. Сімак та О. Заваров на відкритті музею

побачити в експозиції.

Велика частина виставки присвячена подіям сучасності: п'ятій реконструкції стадіону, проведенню матчів чемпіонату з футболу Євро-2012. Є також відеоархіви, де можна переглянути

матеріали про всі події з історії стадіону. Музей працюватиме щодня. Хто захоче ознайомитися з НСК “Олімпійський”, придбавши квиток на екскурсію стадіоном, завітає в музей безкоштовно.

Ювілейні марки

Світлана БАДЕРА,
фото автора

З нагоди 90-річчя Національного спорткомплексу “Олімпійський” відкрили музей стадіону, де представлено багату історію найкращої спортивної арени країни. Почав він своє існування 12 серпня 1923 року, коли там провели змагання першої Олімпіади Київщини, тоді він називався “Червоний стадіон імені Троцького”

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2013

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 71 в “Каталозі”

на 1 місяць

9 грн 37 коп.

на півроку

53 грн 37 коп.

на 3 місяці

27 грн 51 коп.

на рік

105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ у
ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у серпні — 14800

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

